

PADOMJU KULTURAS VARENĪBAS SKATE

Padomju cilvēks šodien stāties pie tādu uzdevumu atrisināšanas, kādus nekad nav veicis un kas nav pa spēkam nevienam citam pasaulē. Mūsu rūpniecība, transporta un lauksaimniecība, atvieglojot cilvēka darbu un celdamas tā ražīgumu, strādā vismodernākās, ārkārtīgi augstas jaudas mašīnas. Varenie mehānismi, augsta tehniskā kultura devusi iespēju uzsākt komunisma dzīceltņu būvi, realizēt visskaistākos un pārdrošākos sapņus, pakļaut cilvēka gribai dabas spēkus un bagātības. Zinātne un tehnika, uzticīgi kalpodama tautas interesēm, apbruņojusi padomju ļaudis ar komunisma uzcelšanai nepieciešamajiem ieročiem.

Ciešas un nesaraujamas ir padomju zinātnes saites ar prakti. Zinātne palīdz praktiskā darba darītājiem, smēdama savukārt no tām jaunās radošās idejas, jaunu ierīsmi atklājumiem un pētījumiem. Padomju zinātne un prakse, roku rokā veidodama komunisma celtniecības uzdevumus, gūst arvien jaunās uzvaras.

Sinīs dienās publicēts PSRS Ministru Padomes lēmums par Staļina premiju piešķiršanu par izciliem darbiem zinātnē, izgudrojumiem, literatūrā un mākslā 1951. gadā. Tāpat kā iepriekšējos gados, Staļina premiju piešķiršana izvērtusies par lielisku padomju kulturas panākumu un varenības skati. Staļina premijas laureātu slavenās rindās papildinājusies ar jauniem vārdiem. Padomju kulturas dārgumu nepārrēdzami plašās krātuves kļuvušas bagātākas ar jaunām vērtībām.

Izkūrējušās buržuāziskās zinātnes pārstāvj, mēģinādami noliegt padomju zinātnieku sasniegumus, neizmērojamo pārkumu par visu, ko pašlaik spēj radīt imperiālistu sulaiņu lomā nonākusī kapitālisma zemju zinātne, mēdz plāpāt, ka padomju zinātne esot tīri utilitāra, bez vēriena, bez plaša domas lidojuma. Lai tad šie tenkotāji izlasa Padomju Savienības valdības lēmumu, kurā ierakstīti šogad ar Staļina premiju apbalvotie zinātnieki un minēti viņu paveiktie darbi! Tad viņi redzēs, ka mūsu zinātne, vadīdamās no ģenlālā zinātnes korifeja J. V. Staļina norādījumiem, ar novatorisku drosmi atisina jautājumus, kuriem ir ne vien milzīga praktiska nozīme Padomju valsts varenības un tautas labklājības celšanā, bet kuri lenes gluži jaunas teoretiskas atziņas tieši tur, kur buržuāziskā zinātne jau gadu desmitiem minājusies uz veltas. Minēsim kaut vai tādus darbus kā PSRS Zinātņu akadēmijas korespondētāja loceklja N. Beiova pētījumus kristālu atomstrukturā, neliāka akadēmika S. Vavilova pētījumus gaismas mikrostrukturā, profesora N. Preobraženska pētījumus alkaloidu sintēzē, akadēmika N. Krasnogorska pētījumus augstāko nervu darbībā. Vistie ir tādi zinātniskās domas sasniegumi, kas ne tikai atisina principiāli nozīmīgus jautājumus, bet paver tālas perspektīvas jaunām padomju zinātnes uzvarām.

Ar Staļina premiju apbalvoti valrākti padomju zinātnieku darbi, kas tieši sasauca ar komunisma dzīceltņu būvi un problemām, kuras izraisās un izraisīsies staļiniskā dabas pārvēidošanas plāna realizācijas gaitā. Te jāmin Raitkrīviļas PSR Zinātņu akadēmijas korespondētāja loceklja M. Potapova pētījumi hidrotehnika un hidroauklā, profesora G. Bej-Bijenko un L. Lisčenko darbs «PSRS un kaimiņzemju siseņu fauna», profesora A. Kostjukova darbs «Mellorācijas pamati».

Padomju zemes aizsardzības spēju, Industriijas un lauksaimniecības ražošanas spēju celšanai kalpo ar Staļina premiju apbalvotie izgudrojumi un darba metožu uzlabojumi mašīnbūvniecībā, metalurģijā, dabas bagātību pētīšanā un izmantošanā, ķīmijā, enerģētikā, celtniecībā, transportā, lauksaimniecībā, medicīnā.

Ar pamatotu gandarījumu Padomju Latvijas zinātnieki un ražošanas prakti uzņemusi zīpu, ka no viņu vidus izvirzījusies jauni Staļina premijas laureāti. Par zinātnisko darbu «1905. gada revolūcija Latvijā» lielā Dzimentenes balva piešķirta akadēmikim Jānim Krastiņam, bet par jauna veida izelvielu apgūšanu un ieviešanu pārtikas citrōnskābes ražošanā apbalvojumu izpeinījusies Rīgas citrōnskābes eksperimentālās rūpniecības darbinieki A. Burneckis, R. Kārkliņš, A. Paegle, A. Sivickis un docents J. Volvods.

Realu iespēju pārejai no socialisma uz komunismu nodrošina ne vien varena zinātnes un tehniskās kulturas uzplaukums mūsu zemē, ne vien pietiekami plaša augsti kvalificētu kadru sagatavošana visām rūpniecības, transporta, celtniecības un lauksaimniecības nozarēm, bet arī padomju cilvēku apziņas līmenis. Gādādama par komunisma materiālā tehniskās bāzes izveidošanu, bolševiku partija nemīgti roņejas arī par tautas komunistisko audzināšanu. Ārkārtīgi atbildīgi, godā pilni uzdevumi šai ziņā uzticēti literatūrā un mākslā. Dienēnā partija māca mūsu rakstniekus, muziķus, tēlotājus mākslas darbiniekus, filmas un teātra māksliniekus visu savu daliradi virzīt uz to, lai, attēlojot savos darbos visu jauno, topošo, komunistisko, kas šodien raksturo padomju dzīvi, mūsu ļaužu darbu un attieksmes, izaudzinātu komunistiskās rakotnes cienīgus cilvēkus. Padomju literatūra un māksla cenšas apzinīgi pildīt šos gudros partijas norādījumus. Visos literatūras žanros, visās mākslas nozarēs no gada gadā aug mākslinieciski spilgtu, aizraujošu, idejiski spēcīgu, mērķtiecīgu daiļdarbu skaits. Arī pagājušais gads devis bagātu zelta graudu birumu literatūras un mākslas apcirkņos. Ar Staļina premiju apbalvoto darbu sarakstos redzam visas tautas lemiļotus romānus, dzeju grāmatas, kinofilmas un teātru izrādes, simfonijas, gleznas, skulptūras un arhitektūras paraugus.

Lai minam kaut vai dažus, pašus labākos padomju literatūras un mākslas darbus, kas šogad izpeinījusies Staļina premiju — S. Zlobina romānu «Stepans Razins», V. Lāča romānu «Uz jauno krastu», N. Tichonova dzejoļu ciklus «Divas straumes» un «Otrā Vispasaules miera kongresā», kinofilmas «Tarass Sevčenko» un «Zelta Zvaigznes kavalieri», E. Kapa operu «Brīvības dziedonis», J. Neprinceva gleznu «Atpūta pēc kaujas». Visi šie darbi jau kļuvuši padomju tautā plaši pazīstami, no sirds lemiļoti.

Staļina premijas piešķiršana arī valrākiem citu valstu rakstniekiem un māksliniekiem, kuru dalirade, gūdama paraugu padomju mākslas cildenajā idejiskumā un mākslinieciskajā izteiksmībā, sekme demokrātijas un miera spēku uzvaru cīņā pret imperiālistiskā kara kurinātājiem.

Lieļi ir panākumi, ko padomju zinātne, tehnika, literatūra un māksla guvusi pagājušajā gadā. Mēs nešaubāmies, ka šie panākumi, tāpat kā tas ir visās citās mūsu lieliskās dzīves jomās, ir jauns pakāpiens ceļā uz vēl lielākām radošām uzvarām. Labākie padomju zinātnes, literatūras un mākslas darbinieki godam izpildījuši cildenos uzdevumus, ko viņiem atrisināt norāda dīzenāls zinātnes, literatūras un mākslas draugs Josifs Visarionovičs Staļins. Visa tauta viņiem no sirds novēl godam nest pie savām krātīm medaļu ar biedra Staļina attēlu.

VISU ZEMJU PROLETARIESI, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

16. MARTĀ

Nr. 11 (374)

PSR SAVIENĪBAS MINISTRU PADOMĒ

Staļina premiju piešķiršana par izciliem darbiem zinātnē, izgudrojumiem, literatūrā un mākslā 1951. gadā

III

Staļina premijas par izciliem darbiem literatūrā un mākslā

A. Prozā

Pirmās pakāpes premijas
100.000 rubļu apmērā

1. Stepanam Pavila d. Zlobinam — par romānu «Stepans Razins».
2. Vilim Tēpa d. Lācim — par romānu «Uz jauno krastu».

Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Vandal Leva m. Vastļevskai — par triloģiju «Dziesma pār ūdeņiem» («Liesma purvos», «Zvaigznes ezerā» un «Upes deg»).
2. Jaroslavam Aleksandra d. Galanā — par pamfletiem no krājuma «Izlase».
3. Din Linal — par romānu «Saulē pār Sanganas upi». (Arzemju literatūras izdevniecība. No ķīniešu valodas tulkojis L. Pozdņejeva.)
4. Nikolajam Pavila d. Zadornovam — par romāniem: «Lielā Amura», «Tālās novads» un «Uz okeanu».
5. Orestam Michaila d. Maļcevim — par romānu «Dienvidslāvijas traģedija».
6. Andrē Stīlam — par romānu «Pirmās triecens». (Publicēts žurnālā «Novij Mir». No franču valodas tulkojis L. Lungina, D. Miļutina un K. Naumovs.)

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Tamašam Acelam — par romānu «Brīvē» (Arzemju literatūras izdevniecība. No ungaru valodas tulkojis O. Gromovs un G. Leibutins).
2. Vladimīram Pavila d. Belajevam — par triloģiju «Vecais cietoksnis».
3. Jankam Brīlam — par stāstu «Zabolotjē aust gaisma».

4. Dmitrijam Ivāna d. Jerjomīnam — par romānu «Negaisis pār Romu».
5. Georģijam Mokeja d. Markovam — par romānu «Strogovi».
6. Igoram Leontija d. Muratovam — par «Bukovinas stāstu».
7. Sendoram Nadjam — par stāstu «Samierināšanās». (Publicēts žurnālā «Novij Mir». No ungaru valodas tulkojis J. Šišmoņins.)
8. Levam Benjamina d. Nikuļinam — par romānu «Krievijas uzticamie dēļi».
9. Nikolajam Nikolaja d. Posovam — par stāstu «Vītja Maļejevs skolā un mājā».
10. Valentīnam Aleksandra m. Osejeval — par stāstu «Vaseks Trubacevs un viņa biedri», 1. un 2. grāmata.
11. Viktoram Vasilija d. Poltorackim — par aprakstu grāmatu «Ceļā un mājā» un 1951. gada aprakstiem.
12. Jevgeņijam Jefima d. Popovkinam — par romānu «Rubaguku dzimta».
13. Čžu Li-bo — par romānu «Viesulis». (Arzemju literatūras izdevniecība. No ķīniešu valodas tulkojis Vi. Rudmans un V. Kaļinokovs.)

3. Georģijam Nikolaja d. Leonidzem — par poēmām «Beršoula» un «Portohala».

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Rasulam Gamzatovam — par dzejoļu un poēmu krājumu «Mans dzimšanas gads».
2. Vladimīram Dmitrija d. Zamjatinam — par poēmu «Zaļais aizsposts».
3. Mikoļam Nagņibedam — par krājumu «Dzejas».
4. Juhānam Šmūlam — par krājumu «Dzejoļi. Poēmas».

C. Dramaturģijā

Otrās pakāpes premiju
50.000 rubļu apmērā

- He Czin-čzi, Din-ni — par lugu «Sirmā meitene». (Publicēta žurnālā «Zvezda». No ķīniešu valodas tulkojis P. Zacharovs.)

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Abdulam Kacharam — par lugu «Jaunā zeme».
2. Pavilam Grigorija d. Maļarevskim — par lugu «Pirms negaisa».

D. Literaturkritikā un mākslas vēsturē

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Bertal Jakova m. Brainīnai — par grāmatu «Konstantins Fedins».
2. Nikolajam Michaila d. Gorčakovam, KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam — par grāmatu «K. Staņislavskā režijas mācība», Otrs izdevums.

Turpinājuma 2. lapa pusē

STAĻINA PREMIJU LAUREATI

VILIS LACIS

NIKOLAJŠ ZADORNOVS

JANIS KRASTINS

Padomju Savienībā nodibināta italiešu mākslinieka Leonardo da Vinči dzimšanas 500 gadu jubilejas komiteja Miera aizstāvēšanas padomju komitejā, PSRS Zinātņu akadēmijā un PSRS Padomju mākslinieku savienības organizācijas komitejā

Saskaņā ar Vispasaules Miera Padomes lēmumu 1952. gada aprīlī visās zemēs atzīmēs italiešu mākslinieka Leonardo da Vinči dzimšanas dienas 500 gadu atceri.

So ievērojamo jubileju plaši atzīmēs arī Padomju Savienībā. Gatavojoties jubilejai, paredzēts organizēt dažādus pasākumus, lai iepazīstinātu plašās masas ar lielā mākslinieka dzīvi un darbību.

Miera aizstāvēšanas padomju komiteja kopīgi ar PSRS Zinātņu akadēmiju un PSRS Padomju mākslinieku savienības organizācijas komiteju nodibinājusī lielā italiešu mākslinieka

Leonardo da Vinči dzimšanas 500 gadu jubilejas komiteju šādā sastāvā:

B. Johāns (priekšsēdētājs) — PSRS Tautas mākslinieks; M. Alpatovs — profesors, mākslas vēstures doktors; A. Blagonravovs — akademiķis; A. Gerasimovs — PSRS Tautas mākslinieks; F. Gladkovs — rakstnieks; I. Grabars — KPFSR Tautas mākslinieks; A. Mordvinovs — PSRS Arhitektūras akadēmijas prezidents; V. Muchina — PSRS Tautas māksliniece; A. Oparins — akademiķis; S. Christianovičs — akademiķis; O. Smits — akademiķis; A. Sovkupenko — PSRS Tautas mākslinieks; D. Sostakovičs — komponists; K. Juons — KPFSR Tautas mākslinieks.

Stalīna premijas par izciliem darbiem literatūrā un mākslā

Turpinājums no 1. lapas pusē

E. Mākslas kinematogrāfija

Pirmās pakāpes premijas
100.000 rubļu apmērā

1. Par krāsaino kinofilmu «Tarass Ševčenko»: Igoram Andreja d. Savcenko, KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, scenārija autoram un režisoram; Borisam Nikolaja d. Lutošinskim, Ukrainas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, komponistam; Levānam Aleksandra d. Sengelijam, gleznotājam; Borisam Konstantīna d. Nemečekom, gleznotājam; Sergejam Fjodora d. Bondarčukam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam (arī par piedalīšanos kinofilmā «Zelta Zvaigznes kavalieri»); Ivanam Fjodora d. Pereverzevam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Mihailam Artema d. Kuznecovam, skatuves māksliniekam; Danilem Porfirija d. Demuckim, Uzbekijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, operatoram; Abramam Kopela d. Kolcatjam, Baltkrievijas PSR Nopelniem bagātajam māksliniekam, operatoram.

2. Par krāsaino kinofilmu «Zelta Zvaigznes kavalieri»: Julijam Jakova d. Raizmanam, Latvijas PSR Tautas māksliniekam, režisoram; Aleksejam Ivana d. Parchomenko, gleznotājam; Anatolijam Vladimira d. Čemodurovam, skatuves māksliniekam; Kiril Konstantīna m. Kanajevam, skatuves māksliniekam; Nikolajam Valeriana d. Komisarovam, Ukrainas PSR Tautas māksliniekam; Vladimiram Nikitas d. Ratomskim, KPFSR Tautas māksliniekam; Nikolajam Oļimpija d. Gricenko, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Sergejam Pavila d. Urusevskim, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam, operatoram.

Otrās pakāpes premiju
50.000 rubļu apmērā

Par krāsaino kinofilmu «Dņepras ogļračis»: Leonidam Davidu d. Lukovam, Uzbekijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, režisoram; Borisam Leontija d. Gorbatovam un Vladimiram Abrama d. Aleksejevam — scenārija autoriem; Tichonam Nikolaja d. Črenčikovam, komponistam; Peterim Isidora d. Paškevičam, gleznotājam; Vasilijam Vasilija d. Morkujevam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Borisam Pētera d. Čirkovam, PSRS Tautas māksliniekam; Anastasijai Platona m. Zujevam, KPFSR Tautas māksliniecei; Andrejam Alekseja d. Petrovam, skatuves māksliniekam; Mihailam Nikolaja d. Kirilovam, operatoram.

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Par krāsaino kinofilmu «Gaismas Kordija»: Herbertam Morica d. Rapoportam, Igaunijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, režisoram; Georgam Kārļa d. Otsam, skatuves māksliniekam; Aleksandram Augusta d. Randviram, skatuves māksliniekam; Valentīnai Georga m. Ternel, skatuves māksliniecei; Elmaram Hansa d. Kivilo, skatuves māksliniekam; Ival Kusta m. Rauer-Sikelei, skatuves māksliniecei; Hugo Tīnu d. Lauram, Igaunijas PSR Tautas māksliniekam; Sergejam Vasilija d. Ivanovam, operatoram.

2. Par krāsaino kinofilmu «Miera laiks»: Vladimiram Aleksandra d. Braunam, režisoram; Mihailam Kirila d. Černijam, operatoram; Nikolajam Dmitrija d. Timofejevam, skatuves māksliniekam; Aleksandram Vasilija d. Grečaniņam, skatuves māksliniekam.

F. Chronikali dokumentālajā kinematogrāfijā

Otrās pakāpes premiju
40.000 rubļu apmērā

Par krāsaino kinofilmu «Padomju valstīvu mednieki» — Solomonam Jakova d. Koganam, operatoram.

Trešās pakāpes premijas
20.000 rubļu apmērā

1. Par krāsaino kinofilmu «Ziedošā Ukraina»: Mihailam Jakova d. Sluckim, režisoram; Konstantīnam Ivana d. Bogdanam, operatoram; Isakam Solomonam d. Kacmanam, operatoram; Jakovam Grigorija d. Marčenko, operatoram.

2. Par krāsaino kinofilmu «Padomju Tadžikija»: Benčionam Arijā d.

Kimjagarovam, režisoram; Ibrahimam Izetula d. Baramikovam, Tadžikijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, operatoram.

3. Par krāsaino kinofilmu «Padomju Turkmēnija»: Romanam Lazara d. Karmenam, režisoram; operatoram; Zinovijam Leva d. Feldmanam, operatoram; Vladimiram Aleksandra d. Lavrovam, Turkmēnijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, operatoram.

4. Par krāsaino kinofilmu «Padomju Kazachija»: Lidijai Iļjas m. Stepanovai, režisorai; Mihailam Fjodora d. Araniševam, operatoram; Aleksandram Ivana d. Frolovam, operatoram.

5. Par krāsaino kinofilmu «Padomju Lietuva»: Josifam Mihaila d. Posejskim, režisoram; Ludgārdam Josifa d. Maculevičam, režisoram; Ivanam Vasilija d. Panovam, operatoram; Viktoram Vladimira d. Starošam, operatoram; Palim Dominika d. Dvarionam, Lietuvas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, komponistam.

6. Par krāsaino kinožurnālu «Lauksaimniecības jaunumi» (Nr. 1—12, 1951. gads): Sergejam Fjodora d. Culkovam, režisoram; Iljam Jakova d. Svistunovam, režisoram; Leonidam Aleksandra d. Antonovam, režisoram; Leonam Gazara d. Aristakosovam, operatoram; Vasilijam Nikitas d. Pachomovam, operatoram.

G. Muzikā

I Lielī muzikālī skatuviskī un vokālī darbi
(opera, balets, oratorija, kantāte)

Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Eizenam Artura d. Kapam, Igaunijas PSR Tautas māksliniekam — par muziku operai «Brīvības dziedonis».

2. Dmitrijam Dmitrija d. Sostakovičam, KPFSR Tautas māksliniekam — par desmit poemām korim.

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Muchtarām Ašrafī, PSRS Tautas māksliniekam — par kantāti «Dziesma par laimi».

2. Jurijam Abrama d. Levitīnam, komponistam — par oratoriju «Volgas ugunis».

II Lielī instrumentālī darbi

Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Veļimuhamedam Muhatovam, komponistam — par simfonisko poēmu «Maņa Dzimeņe».

2. Otaram Vasilija d. Taktišvili, komponistam — par koncertu klavierēm un orķestrim.

3. Andrejam Jakova d. Stogarenko, UPSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam — par simfonisko svitu «Lešjas Ukrainas atcerē».

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Leonidam Viktora d. Afanasjevam, komponistam — par koncertu vijolei un orķestrim.

2. Ahmedam Dževdet Ismail oğlu Gadžijevam, komponistam — par simfonisko poēmu «Par mīleru».

3. Albertam Semjona d. Lemanim, komponistam — par koncertu vijolei un orķestrim.

4. Arkadijam Nikolaja d. Mazajevam, komponistam — par simfonisko poēmu «Krasnodonleši».

III Maza apmēra darbi

Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Ašotam Movsesa d. Satjanam, Armēnijas PSR Nopelniem bagātajam māksliniekam — par ciklu «Ararata leļeļas dziesmas».

2. Jurijam Aleksandra d. Saporinam, KPFSR Tautas māksliniekam — par romāncēm: «Zem zilām debesīm», «Burvestība», «Rudens svētki», «Pievakarē aplūsa karš» un tautas dziesmu «Nav tīrums ne vāsmīgais», «Strudzinieku dziesma» un «Ne viena vien laukā taciņa» apdārī.

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Viktoram Arona d. Belijam, komponistam — par dziesmām «Miera sardze» un «Aleksandrs Matrosovs».

2. Jurijam Vladimira d. Kočurovam, komponistam — par romāncēm «Velitijums», «Dzīves prieks», «Pavasaris», «Pēc lietus», «Mila» un «Avots».

3. Filipam Mirona d. Lukinam, komponistam — par dziesmām «Uz laimi Stalīns mūs vadā», «Dziesma par Maskavu», «Jaunatnes dziesma», «Galda dziesma» un «Dziesma par laimīgo draudzību».

4. Mihailam Leonida d. Starokadomskim, komponistam — par dziesmām bērniem «Zem miera karoga», «Dziesma par vecākiem brāļiem», «Rūsmes dziesma» un «Jautrie ceļotāji».

IV Koncertu izpildīšanā

Pirmās pakāpes premijas
100.000 rubļu apmērā

1. Vladimiram Grigorija d. Zacharovam, PSRS Tautas māksliniekam, Pjatinča vārdā nosauktā Valsts krievu tautas kora mākslinieciskajam vadītājam; Pēterim Mihaila d. Kazimīnam, KPFSR Tautas māksliniekam, kora mākslinieciskajam vadītājam un direktoram; Tatjanai Alekseja m. Ustinovai, KPFSR Nopelniem bagātajai mākslas darbiniecei, deju grupas vadītājai; Vasilijam Vasilija d. Čvatrovam, KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, orķestra vadītājam; Annai Jefima m. Kozlovai-Vladimirovai, Valēntīnai Jefrema m. Klodhinai, Aleksandrai Vasilija m. Prokošūnai, Marijai Iļjas m. Podiatovai, Marijai Pētera m. Zaicevai, Katrīnai Mitrofana m. Kuzņecovai — kora solistēm; Ivanam Stepana d. Turčenkovam, Andrejam Andreja d. Kļimovam, Aleksandrai Nikolaja m. Daņilīnai, Marijai Iļjas m. Moskvitīnai, Pēterim Ivana d. Sorokinam — deju grupas solistēm.

2. Igoram Aleksandra d. Moisejevam, KPFSR un Moldāvijas PSR Tautas māksliniekam, PSRS Valsts tautas deju ansambļa mākslinieciskajam vadītājam; Samsonam Semjona d. Gaļperiņam, muzikālās daļas vadītājam un dirigentam; Nikolajam Andreja d. Lakovam, galvenajam gleznotājam; Tamarai Alekseja m. Zelfertei, KPFSR Nopelniem bagātajai māksliniecei; Ivanam Dmitrija d. Kartašovam, KPFSR Nopelniem bagātajam māksliniekam; Lidijai Sergeja m. Timofejevai, Levam Viktora d. Golovanovam, Tamarai Sergeja m. Mozaļevskai, Viktoram Pētera d. Aristovam, Vasilijam Vasilija d. Savinam, Mihailam Semjona d. Siskīnam, Irīnai Alekseja m. Konevai, Aleksandrai Tichona m. Lachtionovai — ansambļa māksliniekiem.

Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Borisam Romanā d. Gmiram, PSRS Tautas māksliniekam, dziedātājam.

2. Natanam Grigorija d. Rachlinam, PSRS Tautas māksliniekam, dirigentam.

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Isbatam Gaidarbeka m. Batalbekovai, Dagestānas filharmonijas solistei, dziedātājai.

2. Ašuram Nasirovai, Tadžikijas PSR Tautas māksliniecei, tautas deju izpildītājai.

3. Pavilam Ivana d. Nečeporenko, N. Osipova vārdā nosauktā Valsts krievu tautas instrumentu orķestra māksliniekam, balalaikas solistam.

4. Danilem Borisa d. Safranam, Maskavas Valsts filharmonijās solistam, čellistam.

5. Borisam Ivana d. Claurell, Givi Vladimirā d. Chatlavili, Aleksandram Grigorija d. Begalīvili, Georgijam Kirila d. Barnabīvili — Gruzijas PSR Valsts kvarteta māksliniekiem.

H. Gleznniecībā

Pirmās pakāpes premiju
100.000 rubļu apmērā

Jurijam Mihaila d. Neprincevam — par gleznu «Atpūta pēc kaujas» (pēc A. Tvardovska poēmas «Vasilija Tjorkiņš»).

Trešās pakāpes premiju
25.000 rubļu apmērā

Aleksejam Mihaila d. Gricajam, Vasilijam Prokofija d. Jefanovam, KPFSR Tautas māksliniekam, Levam Serafima d. Kotļarovam, Konstantīnam Mefodija d. Maksimovam, Borisam Vikentija d. Stavickim, Pavilam

Fjodora d. Sudakovam, Borisam Valentīna d. Serbakovam — par gleznu «PSRS Zinātņu akadēmijas Prezīdija sēde» un par padomju zinātnieku portrētu seriļu.

I. Grafikā

Trešās pakāpes premiju
20.000 rubļu apmērā

Borisam Ivana d. Prorokovam — par zīmējumiem V. Majakovska dzejoļiem «Majakovskis par Ameriku», kā arī par zīmējumiem «Trumēna tankus dzelmē» un «Amerikaņu žandarmi Japānā».

J. Tēlniecībā

Pirmās pakāpes premiju
100.000 rubļu apmērā

Veraī Ignatija m. Muchīnai, PSRS Tautas māksliniecei, Ninai Hermana m. Zeļenskai, Zinaīdai Grigorija m. Ivanovai, Ivanam Dmitrija d. Sadram — par M. Gorkija pieminekli Maskavā.

Otrās pakāpes premiju
50.000 rubļu apmērā

Nikolajam Vasilija d. Tomskim, KPFSR Tautas māksliniekam — par N. Gogoļa krūšu tēlu marmorā.

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Pēterim Fedoseja d. Movčunam — par V. Beļinska marmora skulpturu.

2. Nikolajam Leonida d. Rjabīnīnam, Vladimiram Ivana d. Skolozdrām — par skulptūras tēlu «Dovbuš».

3. Vasilijam Alekseja d. Vataginam, KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam — par tēlniecības darbiem animalistiskās temās.

K. Architektūrā

Otrās pakāpes premiju
50.000 rubļu apmērā

Aleksejam Viktora d. Sčusevam, arhitektam, Pavilam Dmitrija d. Korinam, KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, māksliniekam — par Maskavas metropolitēna stacijas «Komsomoļskaja-Kolceva» architektūru.

Trešās pakāpes premiju
25.000 rubļu apmērā

Nadeždai Aleksandra m. Bikoval, Ivanam Georgija d. Taranovam, arhitektiem, Grigorijam Ivana d. Opiško, māksliniekam — par Maskavas metropolitēna stacijas «Beloruskaja-Kolceva» architektūru.

L. Teatra un dramatiskajā mākslā

Pirmās pakāpes premijas
100.000 rubļu apmērā

1. Par izrādi «Izglītības augļi» M. Gorkija vārdā nosauktajā PSRS Maskavas Akadēmiskajā Daļes teātrī: Mihailam Nikolaja d. Kedrovam, PSRS Tautas māksliniekam, režisoram; Vasilijam Osipa d. Toporkovam, PSRS Tautas māksliniekam; Aleksejam Nikolaja d. Gribovam, PSRS Tautas māksliniekam; Anatolijam Grigorija d. Siškovam, skatuves māksliniekam; Viktoram Jakova d. Stanicīnam, PSRS Tautas māksliniekam; Vladimiram Vasilija d. Gribovom, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Angelīnai Josifa m. Stepanovai, KPFSR Tautas māksliniecei; Tatjanai Andreja m. Zabrodīnai, skatuves māksliniecei; Pavilam Vladimirā d. Masalskim, KPFSR Tautas māksliniekam; Anatolijam Pētera d. Ktorovam, KPFSR Tautas māksliniekam; Aleksejam Vasilija d. Zilcovam, KPFSR Tautas māksliniekam; Lidijai Mihaila m. Koreņevai, KPFSR Tautas māksliniecei.

2. Olgaī Nikolaja m. Androvskai, PSRS Tautas māksliniecei, Klaudivai Nikolaja m. Jelanskai, PSRS Tautas māksliniecei — par izcilēm sasniegumiem M. Gorkija vārdā nosauktā PSRS Maskavas Akadēmiskā Daļes teātra izrāžu veidošanā.

Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Par izrādi «Jegors Bulļčevs un citi» J. Vachtangova vārdā nosauktajā Valsts teātrī: Borisam Jevgeņija d.

Zachavam, KPFSR Tautas māksliniekam, režisoram; Sergejam Vladimirā d. Lukjanovam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Elizabeti Georgija m. Aleksejevai, KPFSR Tautas māksliniecei; Gajīnai Alekseja m. Paškova, KPFSR Nopelniem bagātajai skatuves māksliniecei; Viktoram Grigorija d. Kolcovam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Ninai Pavila m. Rusinovai, KPFSR Nopelniem bagātajai skatuves māksliniecei; Helenai Dmitrija m. Ponsovai, KPFSR Nopelniem bagātajai skatuves māksliniecei; Julijam Pētera d. Lušimovam, skatuves māksliniekam, Larīnai Alekseja m. Paškova, skatuves māksliniecei; Dīnai Andreja m. Andrejevai, skatuves māksliniecei.

2. Par izrādi «Viņa zvaigzne» K. Mardžanišvili vārdā nosauktajā Gruzijas teātrī: Arčīlam Jevstafija d. Čartīšvili, Gruzijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, režisoram; Josifam Georgija d. Šumbatāšvili, Gruzijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, gleznotājam; Sergejam Aleksandra d. Zakariadzem, Gruzijas PSR Tautas māksliniekam; Vasilijam Davidu d. Godzišvili, Gruzijas PSR Tautas māksliniekam; Verikō Ivlīana m. Andžaparīdzē, PSRS Tautas māksliniecei; Pēterim Kalistrata d. Kobachīdzem, Gruzijas PSR Tautas māksliniekam; Georgijam Vladimirā d. Savgulīdzem, Gruzijas PSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Akakijam Lukas d. Kvantallani, Gruzijas PSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Aleksandram Aslana d. Omiadzem, Gruzijas PSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam.

Trešās pakāpes premijas
25.000 rubļu apmērā

1. Par izrādi «Neatīrīstamais 1919.» Lietuvas PSR Dramatiskajā teātrī: Joazam Jurgā d. Grihauskam, režisoram; Joazam Jurgā d. Jankusam, gleznotājam; Joazam Bincā d. Siparim, Lietuvas PSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Joazam Prana d. Rudzinskam, Lietuvas PSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Monikā Pētera m. Mironaitē, skatuves māksliniecei; Jonam Jona d. Kavalauskam, skatuves māksliniekam; Pēterim Jona d. Zulonam, skatuves māksliniekam.

2. Par izrādi «Cīruļi dzied» J. Kupala vārdā nosauktajā Baltkrievu dramatisks teātrī: Vladimiram Josifa d. Dedjuško, Baltkrievijas PSR Tautas māksliniekam; Borisam Viktora d. Platonovam, PSRS Tautas māksliniekam; Konstantīnam Nikolaja d. Saņikovam, Baltkrievijas PSR Tautas māksliniekam, režisoram; Veraī Nikolaja m. Pollo, Baltkrievijas PSR Nopelniem bagātajai skatuves māksliniecei; Lidijai Stepana m. Drozdovai, skatuves māksliniecei; Lidijai Ivana m. Ržekai, Baltkrievijas PSR Tautas māksliniecei.

3. Par izrādi «Pa nemirstības ceļu» Lēpina Komjaunatnes vārdā nosauktajā Lēpīngradas teātrī: Georgijam Aleksandra d. Tovstonogovam, Gruzijas PSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, režisoram; Davidam Leva d. Volšovam, skatuves māksliniekam; Mihailam Aleksandra d. Rozanovam, skatuves māksliniekam; Vjačeslavam Benjamina d. Ivanovam, gleznotājam.

4. Par izrādi «Lubova Jarovaja» Čejabīniskas dramatiskajā teātrī: Nikolajam Aleksandra d. Medvedevam, KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas darbiniekam, režisoram; Anastasijai Spiridonā m. Leškoval, KPFSR Tautas māksliniecei; Vladimiram Aleksandra d. Južanovam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Jevgeņijam Ivana d. Agejevam, KPFSR Nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam; Izabellai Grigorija m. Baratovai, skatuves māksliniecei; Davidam Daniela d. Lideram, gleznotājam.

5. Par izrādi «Pirms negaisa» Irkutskas apgabala dramatiskajā teātrī: Vasilijam Vasilija d. Leščevam, skatuves māksliniekam; Katrīnai Jevgeņija m. Baranovai, KPFSR Nopelniem bagātajai skatuves māksliniecei; Rozālijai Franča m. Jureņevai, skatuves māksliniecei; Nikolajam Josifa d. Čarčenko, skatuves māksliniekam; Aleksandram Nikolaja d. Terentjevam, skatuves māksliniekam; Vladimiram

Turpinājums 3. lapas pusē

Stalīna premijas par izciliem darbiem literatūrā un mākslā

Turpinājums no 2. lapa pusē

Vasilija d. Serebrjakovam, skatuves māksliniekam; Rimal Ivanu m. Baiko-
val, skatuves māksliniecei.

6. Par izrādi «Iedrosme» G. Sun-
dukļa vārdā nosauktajā Armēņu dra-
mas teātri: Vagaršam Bogdana d.
Vagaršjanam, Armēnijas PSR Tautas
māksliniekam, režisoram; Gurgenam
Džanibeka d. Džanibekjanam, Armēn-
ijas PSR Tautas māksliniekam; Gevor-
kam Aleksandra d. Ašugjanam, Armē-
nijas PSR Nopelniem bagātajam ska-
tuves māksliniekam; Olgai Nikolaja m.
Gulazjanai, Armēnijas PSR Tautas
māksliniecei; Davidam Melkuma d.
Vajjanam, Armēnijas PSR Tautas
māksliniekam; Anatolijai Benjamīna m.
Jegjanai, skatuves māksliniecei.

7. Par izrādi «Abajs» Kazachijas
Akademiskajā dramatisks teātri: Sakenam
Kenžetaja d. Aimanovam, Kazachijas
PSR Tautas māksliniekam, režisoram;
Kapanam Urala d. Badirovam, Kazach-
ijas PSR Tautas māksliniekam; Ka-
libekam Kuanisbajevam, Kazachijas
PSR Tautas māksliniekam; Seralim
Kozamkulovam, Kazachijas PSR Tau-
tas māksliniekam; Rachijai Rispaja m.
Kotčubajevai, Kazachijas PSR Tau-
tas māksliniecei; Jeļeubajam Umurza-
kovam, Kazachijas PSR Tautas māks-
liniekam; Chadišai Buķejevai, Kazach-
ijas PSR Nopelniem bagātajai skatu-
ves māksliniecei; Vasilijam Vasi-
lijai d. Goluhovičam, gleznotājam.

8. Par izrādi «Neizmirstamais
1919.» Igaunijas teātri «Vanemuine»:
Aleksandram Haralda d. Meltonam,
Igaunijas PSR Nopelniem bagātajam
skatuves māksliniekam; Aleksandram
Augusta d. Lāram, Igaunijas PSR
Nopelniem bagātajam skatuves māksli-
niekam; Andrejam Konstantīna d. Po-
ļakovam, režisoram; Arnoldam Hugo d.
Kasukam, skatuves māksliniekam; Elo
Kārļa m. Tamulei, Igaunijas PSR
Nopelniem bagātajai skatuves māksli-
niecei; Antsam Mihkela d. Lauteram,
PSRS Tautas māksliniekam.

9. Par izrādi «Lebjažja» A. Luna-
čarska vārdā nosauktajā Tambovas ap-
gabala dramatiskajā teātri: Vladimi-
ram Aleksandra d. Galickim, režiso-
ram; Ivanam Nikitas d. Marinam,
KPFSR Nopelniem bagātajam skatu-
ves māksliniekam; Aleksejam Fjodora
d. Bupinam, skatuves māksliniekam;
Vasilijam Ivanu d. Kalinčenko,

skatuves māksliniekam; Marijai Ivanu
m. Kovarskai, skatuves māksliniecei.

10. Par izrādi «Ajoša Peškova»
Leņina Komjaunatnes vārdā nosauktajā
Saratovas jaunatnes teātri: Jurijam
Pētera d. Kiseļevam, KPFSR Nopel-
niem bagātajam skatuves mākslinie-
kam, režisoram; Nikolajam Aleksandra
d. Archangeliskim, gleznotājam; Ser-
fimai Alekseja m. Fomīnai, skatuves
māksliniecei; Zinaīdai Aleksandra m.
Cernoval, skatuves māksliniecei; Va-
silijam Nikifora d. Načinkinam, Azer-
baidžanas PSR Nopelniem bagātajam
skatuves māksliniekam; Aleksandram
Ivanu d. Segolevam, skatuves māksli-
niekam; Pāvilam Dmitrija d. Tkače-
vam, skatuves māksliniekam; Alekse-
jam Stepana d. Bistiřkjavam, skatuves
māksliniekam; Vasilijam Pētera d.
Jermolajevam, skatuves māksliniekam.

11. Par izrādi «Prāga paliek mana»
Padomju Armijas Odesas dramatiska-
jā teātri: Arkadijam Ivanu d. Arkad-
jevam, Ukrainas PSR Tautas māksli-
niekam; Dmitrijam Michaila d.
Golubinskim, Ukrainas PSR Tautas
māksliniekam; Aleksejam Matveja d.
Maksimovam, Ukrainas PSR Nopelniem
bagātajam skatuves māksliniekam; Li-
dijai Vasilija m. Piktorskai, Turkmē-
nijas PSR Nopelniem bagātajai skatu-
ves māksliniecei; Jūlijai Filipa m.
Gavrilčenko, Moldāvijas PSR Nopel-
niem bagātajai skatuves māksliniecei;
Iljam Moiseja d. Berkunam, režisoram.

12. Pāvilam Pāvila d. Galdeburo-
vam, KPFSR Tautas māksliniekam —
par lugas «Vecītis» inscenējumu
M. Gorkija vārdā nosauktajā Krimas
apgabala dramatiskajā teātri un par
Vecīša lomas tēlošanu.

M. Operas mākslā
Otrās pakāpes premijas
50.000 rubļu apmērā

1. Par izrādi «Brīvības dziesonis»
Igaunijas PSR Valsts operas un baleta
teātri: Kirilam Dmitrija d. Raudse-
pam, Igaunijas PSR Nopelniem bagā-
tajam māksliniekam, diriģentam; Alek-
sandram Borisa d. Vinoram, KPFSR
Nopelniem bagātajam skatuves māks-
liniekam, režisoram; Dītricham Jan-
a d. Kūzikam, Igaunijas PSR Nopel-
niem bagātajam skatuves mākslinie-
kam; Elzai Paula m. Māzikai, Igaun-
ijas PSR Nopelniem bagātajai skatu-
ves māksliniecei; Augustam Johane-
sa d. Pernam, skatuves māksliniekam;

Tijai Augustai m. Targamai, kormeis-
tārei.

2. Par izrādi «Tarasa dzimta»
K. Stapislavskā un V. Nemiroviča-
Dančenko vārdā nosauktajā Maskavas
muzikālajā teātri: Samuelam Abra-
ma d. Samosudam, PSRS Tautas māks-
liniekam, diriģentam; Leonīdam Va-
silija d. Baratovam, KPFSR Nopel-
niem bagātajam mākslas darbiniekam,
režisoram; Nadeždai Fjodora m. Ke-
marskai, KPFSR Tautas māksliniecei,
režisorei; Borisam Ivanu d. Volkovam,
KPFSR Nopelniem bagātajam mākslas
darbiniekam, gleznotājam; Vladimi-
rem Arkadija d. Kandelaki, KPFSR
Nopelniem bagātajam skatuves māksli-
niekam; Tamarai Fjodora m. Janko,
skatuves māksliniecei; Jurijam Pavi-
la d. Junickim, KPFSR Nopelniem
bagātajam skatuves māksliniekam;
Tatjanai Sergeja m. Judīnai, skatuves
māksliniecei; Sergejam Aleksandra d.
Centnam, KPFSR Nopelniem bagāta-
jam skatuves māksliniekam.

Trešās pakāpes premiju
25.000 rubļu apmērā

Par izrādi «Boriss Godunovs» Li-
senko vārdā nosauktajā Charkovas
Valsts Akademiskajā operas un baleta
teātri: Ivanam Lavrentija d. Bronzo-
vam, Ukrainas PSR Tautas mākslinie-
kam; Dmitrijam Ivanu d. Kozinčam,
Ukrainas PSR Nopelniem bagātajam
skatuves māksliniekam; Borisam Gri-
gorija d. Butkovam, skatuves māksli-
niekam; Vladimīram Nikolaja d. Put-
nevam, skatuves māksliniekam; Pavi-
lam Aleksandra d. Skorobogatko, ska-
tuves māksliniekam.

N. Baleta mākslā
Otrās pakāpes premiju
50.000 rubļu apmērā

Par izrādi «Gjuļsen» Achundova
vārdā nosauktajā Azerbaidžanas Valsts
operas un baleta teātri: Sultanam Is-
mail ogli Gadžibekovam, komponis-
tam; Gamaral Gadži Aga kizi Almas-
Zadel, Azerbaidžanas PSR Tautas
māksliniecei, baletmeistārei; Nijazi,
Azerbaidžanas PSR Nopelniem bagā-
tajam mākslas darbiniekam, diriģen-
tam; Konstantīnam Nikolaja d. Balašo-
vam, skatuves māksliniekam; Jurijam
Nikolaja d. Kuzņecovam, skatuves
māksliniekam.

Socialistiskā Darba Varoņi Fricis Metens un Marta Streinerte sarunā ar Mo-
lotova vārdā nosauktā kolchoza priekšsēdētāju Martu Dedzi. 2. Legzdiņa uzp.

VIESIS NO TJANŠANA

Pirms divdesmit gadiem Tjanšana
kalnos Kazachstanā zinātnieku vēribu
saistīja kāds parastais pienenes līdzīgs
augšs. Noskaidrojās, ka tā mietveida
sakne satur kaučuku. Šī «pienene»
bija savvaļas koksagīzs. Jau 1938. ga-
dā Baltkrievijā R. Jakubička vadītā
posma laudis izaudzēja 112 centneru
koksagīza sakņu no hektāra. Bija ie-
gūts jauns kultūraugs.

...Vēla vakara stunda nolaidusies
pār Talsu rajona Molotova vārdā no-
sauktā kolchoza lauklēm. Klusums arī
krēslainajā istabā. Visi jau devušies
pie miera, tikai Marta Streinerte, sla-
da gaišmatē, enerģisku seju, vēl nejut
noguruma. Daudz nemiņa šīs dienās!
Apsveikumi, korespondenti, preses foto-
grafi... Nē, to Marta Streinerte ne-
bija līdz šim iedomājusies, ka viņai tik
daudz labu draugu, ka tik daudz cilvēku
priecājas par viņas panākumiem, par
augsto apbalvojumu.

Molotova vārdā nosauktais kolchozs
pēkšņi nokļuvis visas republikas uz-
manības centrā. Brigadierim Fricim
Metenam un posminiecei Martai Strei-
nertei piešķirts Socialistiskā Darba
Varoņa nosaukums, posminieces Velta
Kristberga un Katrīna Zābaka, kol-
choznieki Auguste Morica, Kristaps
Krēķis un Augusts Mālers apbalvoti
ar Darba Sarkanā Karoga ordeņiem,
bet kolchoza priekšsēdētāja Marta De-
dze — ar Leņina ordeni. Bez tam vēl
desmit kolchoznieki apbalvoti ar me-
dāļām.

Cetrpadsmit hektaru lielā platībā
kolchozs vidēji ievācis par 48,9 cēt
koksagīza sakņu no hektāra, bet Strei-
nertes vadītais posms — 73,5 centneri
no hektāra. Daudz šais dienas gan
Martai Streinertei, gan citiem koka-
gīza audzētājiem nācies stāstīt par to,
kā iegūta tik augsta raža.

Vai tiešām kopš tā laika, kad kol-
choza sāka pirmo reizi runāt par koka-
gīzu, aizritējuši tikai divi gadi? Ne-
viens lāga negribēja uzņemties koka-
gīza audzēšanu. Sākumā šaubījās arī
Streinerte. «Beidzot tomēr kļuva par
posminieci. Kopā ar Augustu Moricu,
Katrīnu Zābaku un Domicēllu Utinai
viņas ķērs pie jauna darba. Daudz
tajā palīdzēja Stendes selektijas stāc-
ijas darbinieki. Īpaši koksagīza daļas
vadītājs agronomis Gailītis. Kā arī
iecirņķa agronomis Ronis. Lielā daļa
kolchoznieku uz jauno pasākumu rau-
dījās ar neuzticību. Kāds prāts tik
daudz nopūlēties ap pieneni? Tiešām,
koksagīzu, kad tas sīdējās saviem
dzeltenajiem ziediem, bija diezgan
grūti atšķirt no parastās pienenes. Un
tad — mūsu augsnes... Tās taču
nav piemērotas!

Ar nepacietību koksagīza kopējas
gaidīja rudeni. Rezultāti bija labi. No
katra ha novāca pa 49,6 cēt sakņu.
Kolchozam tas deva 34.945 rubļus
ienākuma un atbrīvoja no kartupeļu
piegādes valstij.

Martas Streinertes posma panākumi
salauza neticību jaunajai sakpaugu
kultūrai. Kad 1951. gadā kolchozs
ieplānoja koksagīzu sējumu platību
krietni paplašināt, bija paredzēts no-
dibināt sešus jaunus posmus. Tagad
vairs nebija grūti tos sakomplektēt.

Nelabvēlīga koksagīza kopējiem bi-
ja pērnā vasara. Koksagīzam patik mit-
rums un kūdras augsnes. Nebija ne
viens, ne otra. Molotovieši sīkst cīnī-

jās pret sausumu. Tas prasīja daudz
darba. Te jāravē, jāirdina rindstarpas,
jādod virsmeslojums, te jācinās pret
kalnējiem un slimībām, katru dienu
jānovāc gatavās sēklas. Reizes piecas
sešas ravēts, reizes desmit irdināts,
Streinertes posma lauks deva augstā-
ko ražu, kāda līdz šim republikas kol-
chozos iegūta: 73,5 centneri no hektāra!

Pērn Molotova vārdā nosauktais kol-
chozs ierindojās miljonāru skaitā.
Kopienākums pārsniedza 1 miljonu
rubļu. Koksagīzs vien deva 271.000 rub-
ļu!

Krietni pallelinājās arī kolchoznieku
ienākumi. Streinertes posms premijās
vien saņēma 24.802 rubļus, kā arī vai-
rākas tonnas kartupeļu. Lūk, Mar-
tas Streinertes pērnā gada ienā-
kums: 5719,51 rublis premija par
koksagīzu, 1238 kg kartupeļu un
apmaksa par 634 izstrādes die-
nām. Viņas posma kolchozniece
Auguste Morica premijā vien saņēma
5000,10 rubļu un 1173 kg kartupeļu.
Elizabete Grinvalde — 4865,32 rubļus
un 1160 kg kartupeļu, Milda Telle —
5045,45 rubļus.

Tagad molotovieši savu kolchozu
vairs nevar iedomāties bez koksagīza.
Sogad sējumu platība pallelināsies
līdz 20 ha. Kolchoza būs 10 koksagīza
audzētāju posmi.

Molotovieši domā arī par tālāko nā-
kotni. Ja jau koksagīzam patik kūdras
augšnes, tad tās arī jāgādā.

Koksagīza audzētāji izgājuši šai lai-
kā labu skolu. Tā jau patiesība ir ista
akademija: zīmā nodarības agropul-
ciņā, kur par koksagīza jautājumiem
mācības vada agronomis A. Gailītis,
vasarā praktiskie darbi koksagīza lau-
kā, kur arvien klāt speciālisti ar sa-
vu padomi!

Ja jūs šodien iesāciet sarunu ar
kolchoza priekšsēdētāju Martu Dedzi
vai posminieci Streinerti, Utinai,
Kristbergu, brigadier Metenu vai kuru
katru citu koksagīza audzētāju, viņi
jums nolasīs veselu lekciju par agro-
tehniku, par visdažādākajiem jautājumiem.
Kolchoznieki tēt ciešā kopā ar
moderno zinātni, kāri uztver visu
jauno. Ar kādu nepacietību tiek ga-
dīts uz nodarībām agropulciņā ag-
ronomis Gailītis, kas tikko atgriezies no
kaučukaugu audzētāju apspriedes Ma-
kavā! Droši vien viņš būs atvedis
daudz jaunu atziņu! Zēl, ka tik vēl
uzzināts par Lisenko jauno metodi sek-
lu stratificēšanā! Jau šopavasr jāme-
ģina koksagīzu sēt kvadratlīdzdās.
Diezgan droši var teikt, ka Latvijas ap-
stākļos labāk aug pavasari sētais koka-
gīzs! Šovasar noteikti jāpārbauda
cik lielas ražas var iegūt no lauka, kas
apsēts ar viengadīgā koksagīza sēk-
lām, un cik var iegūt no divgadīgā
koksagīza sēklām! Lūk, tie ir jautājumi,
kas nodarbina koksagīza audzētāju
prātus.

...Vēla vakara stundā Martas Strei-
nertes istabas logā spīd gaismā. Viņa,
noliekusies pār grāmatu, stēdz papil-
dināt savas zināšanas. Sācies jauns
darba cēlens. Dienas sīdēdz uz pāva-
sari. Sogad Martas Streinertes posms
cinīsies par 100 centneru koksagīza
sakņu no hektāra.

V. Priede

Maskavieši — par latviešu padomju rakstnieku grāmatām

Zurnālā «Novij Mir» šogadā pir-
mā numurā publicēts Vādima Lukaševi-
ča stāsts «Meitenes». Šai stāstā minē-
ta epizode kolchoza bibliotēkā. Vecā-
ka skolotāja Anna Sergejevna letele
kolchoza priekšsēdētājam izlasīt kādu
grāmatu.

— Lūk, šī, Nikita Andrejevič, tev
katrā ziņā jāizlasa...

— Parādi, — priekšsēdētājs paņē-
m grāmatu, lasa: «Anna Sakse...»
— Bet tevi, Natašenko, — saka
Anna Sergejevna, — palīgšu vienu
citu no grāmatas pārrakstīt un pie-
likt pie sienas, lai visi izlasītu. Man
tas atzīmēts... Tur rakstīts tā: «Po-
litika nav ne sausa, ne neinteresanta,
tā ir pati dzīve un arī ierocis izprast
un virzīt dzīvi.»

So epizodi rakstnieks, bez šaubām,
notēlojis, izmantojot dzīves novēroju-
mus. Par to mēs pārliecinājamies, ap-
meklējot kādu Maskavas lasītavu. Te
pašu acīm varējam redzēt, cik plašs
lasītāju loks tagad visā mūsu lielajā
Dzīvēnē ir Padomju Latvijas rakst-
niekiem.

Netālu no Maskavas metropolitēna
jaunās stacijas «Novoslobodskas», tās
pašas, kuru grezno latviešu meistaru
darinātās vitražas, Novoslobodskas
iela 37, senatnīgā vienstāvu savrup-
namā, iekārtotā Kajaeva vārdā no-
sauktā bibliotēka-lasītava.

Atšķirībā no citām galvaspilsētas
Sverdlova rajona bibliotēkām, Kaja-
eva vārdā nosauktā bibliotēka-lasi-
tava grāmatas ņemšanai uz māju ne-
dod. Lasīt var tikai uz vietas, vienā
no abām plašajām un mājīgajām lasi-
tavas zālēm.

Bibliotēkai ir seši tūkstoši pastāvi-
gu, reģistrētu lasītāju: galvenokārt
skolēni, studenti, karavīri, pedagogi.
Daudz arī juristu, jo to tuvumā ir
juridiskie kursi. Apmeklētāju tie vien-
mēr, īpaši vakaros, ļoti daudz. Tāds
klusums, kas skaidri sadzirdams, kā

laiku pa laikam tiek pārsākta grāma-
tas lapa. No sienām uz lasītājiem no-
raugas grāmatu autoru portreti. To
vidū arī Andreja Upiša gļimēne. Ar
citu Latvijas rakstnieku vārdiem sa-
stopamies pie stendiem, kur izkārti
leteicamo grāmatu saraksti. Te lasām
A. Upiša, V. Lāča, A. Sakses, J. Sud-
rabbalka, A. Grigulja un vairāku citu
latviešu rakstnieku vārdus.

Jau sesto gadu Kajaeva vārdā no-
sauktā bibliotēka-lasītava vada biedre
Rachmatulīna. Arī viņa pati ir de-
dzīga latviešu literatūras lasītāja un
ieteic to citiem. Ik gadus viņa rīko
latviešu rakstnieku jaunāko grāmatu
izstādes. Lasītavas pastāvīgajā fondā
ir Andreja Upiša «Zaļā zeme», viņa
noveļu izlase, Annas Sakses «Pret
kalnu» un «Atgriešanās dzīvē», Viļa
Lāča «Vētra» un «Zvejnieka dēls». Plašajā grāmatu klāstā redzam arī
J. Raina «Pot, vējiņi», dzeju izlasi,
Zana Grivas «Vīpuss Pirenejēm» un
citu latviešu rakstnieku darbus.

Visvairāk pieprasā A. Upiša un
V. Lāča grāmatas. Lasītavas pārzine
Ludmila Popova parādīja mums divus
«Vētras» eksemplārus. Pārējie divi
tobrīd bija lasītāju rīcībā. Eksemplāru
Nr. 32362 pēdējos četros mēnešos iz-
lasījuši 44 cilvēki, bet eksemplāru
Nr. 20424 — 140 cilvēki. Viļa Lāča
romanus šai laikā izlasījuši 600 bi-
bliotēkas apmeklētāji. Andreja Upiša
grāmatas — vairāk nekā 400, bet An-
nas Sakses — vairāk nekā 350 lasi-
tāji.

Mūsu klātbūtnē divi lasītāji saņēma
V. Lāča grāmatas. Viens no viņiem —
slaidis, kalns jauneklis zilā uzvalkā,
178. skolas 9. klases skolnieks Igors
Kostilevs, pastāstīja:

— Pašlaik esmu aizrāvēs ar roma-
na «Vētra» 2. daļu. Tā mani saista
tādēļ, ka autors tēlaini, labā valodā
vēstī par savijpojošiem notikumiem
latviešu tautas dzīvē. Ar lielu intere-
si lasīju arī A. Upiša «Zaļo zemi».

Arī otrs lasītājs ir skolēns —
130. skolas 8. klases audzēknis Jurijs
Guščinskis. Pirmoreiz ar latviešu
rakstnieku daiļradi viņš iepazīties pa-
gājušajā gadā, kad apcietojis savu
māsu Rīgā. Piemēram, «Zvejnieka
dēls» viņam tā iepatīcies, ka viņš to
izlasījis jau divas reizes. Tad ķēries
pie «Vētras». Uzzinājis, ka Centrālās
transporta teātris rāda romāna 1. grā-
matas dramatizējumu, viņš to noska-
tījis.

— Tagad, — saka Jurijs Guščin-
skis, — nepalaidīšu garām nevienu
latviešu grāmatu, nevienu lugu no
filmu. Man dziļi atmiņā iespiedusies
skatīstā un dziediskā filma par Raini...
Ar nepacietību gaidu iespēju izlasīt
Viļa Lāča romānu «Uz jauno krastu».

Gribētos citēt kādu ierakstu lasi-
tas atsauksmju grāmatā. Maskavas
universitātes literatūras fakultātes stu-
dente Ludmila Iljina raksta:

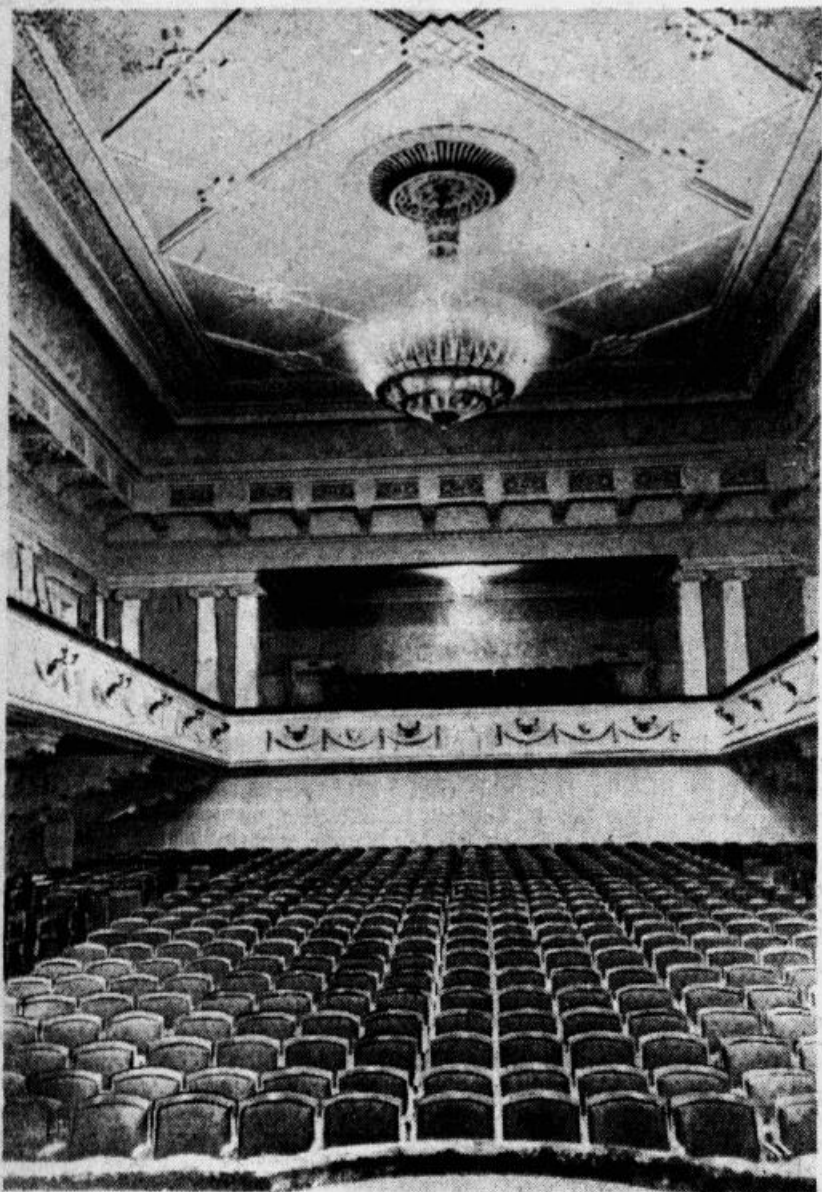
«Ar lielu interesi izlasīju «Zvejnie-
ka dēlu». Patiesīgi, bagātīgās krāsās
autors aprakstījis vienkāršos zvejnie-
kus — jūras arājus. Galvenais varo-
nis Oskars — jauns, nosvērts cilvēks,
gudrs, ar stipru gribu, lielu, skaistu
un dziļu dvēseli, drosmīgs, līdz ga-
lam uzticīgs savai tautai... V. Lācis
spilgti parādījis vecās Latvijas dzīvi,
netaisnīgo vēlēšanu sistemu, apspiesto
jauču rūgtu likteni. Romans dziļi ie-
tekmēja, un esmu autoram ļoti patei-
cīga. No sirds vēlu viņam jaunus pa-
nākumus».

Sim Maskavas studentes novēlēju-
mam, bez šaubām, pievienojas tūkstoši
un tūkstoši krievu lasītāju, kas iece-
lījuši latviešu rakstnieku grāmatas.
Maskavā un visā padomju zemē aug
labāko latviešu padomju literatūras
druvas kopēju popularitāte. Lasītāji
gaida no latviešu vārda mākslas mei-
stariem jaunus darbus, kas parāda Pa-
domju Latvijas uzplaukumu dīzenajā
padomju brālī tautu saimē.

V. Grigors

Jauns darba posms Muzikalās komedijas teatrī

Leņina ielā 96 . . .

Skatītāju zāle

M. Treizona uzp.

Pirms priekšskars atvēries . . .

Trembita ir senlaicīgs tautas instruments. Aizkarpatu Ukrainā — skaņīga, gara stabule. Trembitai skanot, Aizkarpatu ukraiņi cēlās ciņai pret saviem apspiedējiem. Tagad trembita sauc ļaudis mierīgā jauncelmes darbā. Ar «Trembitas» skaņām Latvijas PSR Muzikalās komedijas teātris atklāj savas jaunās telpas — vērtīgu dāvanu mūsu kolektīvam un skatītājiem . . . Trembitas skaņas aicina mūs atsināt jaunus goda pilnūs uzdevumus, aicina jaunā radošā darba dzīvē.

Skatītājs mīl muzikalās komedijas žanru. Viņu valdzināt valdzina labāko padomju operu lielā aktualitāte, jautrā muzika, spilgtums un krāsnuma, veselīgs humors un dzīves prieks. Viņš mīl arī atmiņā paliekošās Strausa un Lekoka melodijas, Ofenbacha satīru, visu to, kas, sagādājis slavju klasiskajām operēm . . . Tajā pašā laikā skatītājs izvirza mums nopietnas pretenzijas, prasot, lai teātris atsakās no bezgaumīgajiem vecajiem operu štampiem un papējiem aktiera tēlojumā, kuru vienīgais mērķis smidzināt par katru cenu, laižot darbā visus iespējamus līdzekļus. Žanrs, kurā uz vienlīdzīgiem pamatiem apvienojas vārdi un muzika, kurā uzvarošā skan tautas dziesma un tautas dejas, šis žanrs prasa, lai pret to izturētos ar kārtīgi nopietni un uzmanīgi, kaut arī pieņemts to uzskatīt par «vieglu».

Gandrīz vai visgrūtākais uzdevums mums ir muzikalajai komedijai nepieciešamo radošo darbinieku kadru audzināšana. Mums jārada tādi kadri, kas būtu vienlīdzīgi labi gan aktiera meistarībā, gan vokālajā mākslā, kas prastu viegli un ritmiski izdarīt visas kustības, veikli dejot. Katru izrādi mēs uzskatām ne vien par līdzekli idejiskai radošai ladarbībai uz masām, bet arī par galveno skolu izpildītāju meistarības celšanai.

Neatlaidīgu pūliņu rezultātā kolektīvam izdevies samērā īsā laikā radikāli pārkārtot savu darbu un nostāties uz realistisku izrāžu radīšanas ceļa. Tajā «Trembitas» uzvedumā mēs cenšamies parādīt mūsu dienu varoņu patiesīgos tēlus, parādīt uz skatuves nevis operetes maskas, bet dzīvus ļaudis.

un vispirms jau — darba cilvēkus. Tiesa, mūsu darbā vēl nav izdevies pilnīgi izskaust nederīgos, nevajadzīgos operetes teātra «papējumus» šā vārda vecajā, nelāgajā nozīmē. Taču ar katru jaunu izrādi mēs centīsimies maksimāli padziļināt aktiera darbu, veidojot tēlu, atklāt, parādīt padomju cilvēku labākās iezīmes.

Tuvākais neatliekamais uzdevums mums ir radīt izrādi par latviešu tautas priecīgo dzīvi un darbu. So svarīgo tematu sadarbībā ar teātri risina dramaturģe Elina Zālīte.

Nopietns pārbaudījums jaunajam kolektīvam radošajā darbā būs lugas «Akujina» inscenēšana. So lugu uzrakstījuši dramaturģis N. Adujevs un komponists I. Kovners, izmantojot Puškina stāsta «Jaunkundze zemniecē» motīvus. Nav šaubu, ka pievēršanās Puškina tēmai, Puškina materiālam iezīmēs teātra radošā kolektīva dzīvē jaunu soli uz priekšu, pilnveidojot savu meistarību.

Līdztekus mūsdienu padomju operēm turpināsim darbu, apgūstot arī Rietumu klasisko mantojumu šajā žanrā. Tuvākajā laikā teātra repertuāru papildinās operete «Sikspārnis».

Neatsakāmies no liksmas dzīves prieka, teātris centīsies panākt, lai tā izrādes būtu saturīgas un augsti idejiskas, līdz ar to izpildot prasības, kas izvirzītas ikvienam padomju teātrim, neatkarīgi no tā, kādā žanrā tas darbojas. Mēs spraužam par mērķi apvienot kolektīvu ar lielajiem idejiskajiem jaunrades uzdevumiem, audzināt jaunatni, cīnīties pret novecojušajiem papējiem tēlošanā, kas aizgūti no vecās operetes, radīt gaišas, liksmas un patiesīgas izrādes, liekot pamatā jaunrades metodi, kas ir viena visiem padomju mākslas darbiniekiem — sociālistiskā realisma metodi.

Dzīli apzinādamies savu lielo atbildību un izpradami, cik sarežģīti un svarīgi ir mums izvirzītie uzdevumi, mēs rītdien liksim pirmo reizi pašķirties skatītāja priekšā mūsu jaunās skatuves gaišzīlajam priekšskaram . . .

B. Roščins,

Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks, teātra galvenais režisors

So sarunu mēs noklausījāmies pilnīgi nejausi, pie afišu staba.

— Redzi, — teica viņa, — te skaidri un gaiši rakstīts: «Jaunās telpas». Vai saproti — jaunās?

— Kas nu tās par jaunām telpām! — pretojās viņš. — Vēl 1945. gadā es noskatījos tur ne vienu vien kinofilmu . . .

Mēs ar ceļa biedru saskatījāmies. Jaunie ļaudis turpināja to pašu strīdu, kas pirms pāris minūtēm bija sācies starp mums. Atstājuši viņus strīdamies, mēs gājām savu ceļu. Mans ceļa biedrs atsāka sarunu.

— Sis jauneklis sauca atmiņā 1945. gadu . . . Bet es esmu krietni vien vecāks par viņu un labi atceros, ka tajās pašās telpās, kur viņš noskatījās kinofilmas, es 1913. gadā tiku dziedājis Gremīna partiju, nemirstīgajā «Jevgeņijā. Opeginā» . . . Un ne tikvien to, bet biju tur arī Sinočāls «Demonā», Cuniga — «Karmenā», Monterone — «Rigoletā» . . . Tieši šajās telpās netaisītais Jurjānu Pāvuls nodibināja pirmo profesionālo operas teātri, kur dziedāja latviešu valodā . . . Nē, tās grūti nosaukt par jaunām . . .

— Biedri Kārklīņ, nestridēsimies. Jo vairāk tāpēc, ka mēs esam galā un jūs tālāk varēsiet paša acīm par visu pārliecināties.

Mans ceļa biedrs, pagātnē viens no latviešu vadošajiem operdziedājiem, bet tagad — Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātra repertuāra daļas vadītājs, klusucēšot piekrita.

Lūk, arī mūsu mērķis — nams Leņina ielā 96.

Mūsu priekšā — gaismas apmirdzētā teātra galvenā ieeja. Spilgtās krāsās laistīties laistās no lekspuses apgaismotie vitražas logi. Platas granīta kāpnes ved uz četrām masīvām durvīm. Tās darinātas no tumša ozolkoka un krāsni izrotātas. Virs durvīm ēkas fasādī grezno emblema — līra vainagā.

Ieejam vestiblā. Tur uzmanību salsta gan grīdas mozaikas krāsainais zīmējums, gan griestu dzīle kvadrātveidīgie iedobumi, kas izšķērdīgi izrotāti ornamentiem.

— Arī tā visa agrāk nebija, — atzīstas mans ceļa biedrs.

Protams, ka nebija, jo vestibls ierīkots jaunūzceltā plebūvē.

Tieši pretim ieejai atrodas trīs augsti logi — aiz tiem ir divas kases un administratīvā telpa. Pa labi un pa kreisi — durvis, kas ved uz garderobi. Tur aiz zemām, telcām nopulētām letēm novietoti konstrukcijas zinā vienkārti un ērti drēbju pakaramie. Tie dod iespēju samērā nelielā platībā novietot visu 800 teātra apmeklētāju virsdrēbes.

Katra garderobes telpa ar divām taisnstūra arkveida ejām savienojas ar apakšstāva foajē telpām. Tur dzintara dzeltenumā spīd un zaigo jaunais parkets. Gar sienām, kas nokrāsotas patīkamos tumšsarkanos vai kļieģkrāsās toņos, novietoti šauri divāni. Tiem pretim — vesela rinda sniegbaltu portalu — durvju, kas ved skatītāju zālē. Un visur gaismā, daudz gaismas.

Sānu foajē telpas savienotas ar vidējo, kas atrodas aiz skatītāju zāles. Te pie galvenās sienas novietots lielu bāreljefu, kurā attēlota Rīgas darblaužu svētku demonstrācija, kas virzās gar Vladimira Iljiča Leņina pieminekli.

— Ne pa kreisi, ne vidū foajē telpu nebija, — atceras Kārklīņš. — Kā gan tās radušās? Tiesa, kas tiesa, pa labi foajē bija, bet ne jau tas, kas tagad. Tumšs, garš koridors, kam nebija ne mazākas līdzības ar tagadējo foajē . . .

No sānu foajē var nokļūt bufetē. Mans pavadoņs vērgi aplūko šo telpu.

— Pagaidiet, pagaidiet . . . Tas jau . . . tas jau ir mūsu vecais vestibls, mūsu foajē un garderobe, viss kopā . . . Ja nebūtu šīs kolonas, es nekādā ziņā nepateiktu, kur atrodos.

No vidējās foajē telpas pa divām durvīm, vienā un otrā pusē, var nokļūt uz parketa kāpnēm, kas ved otrajā stāvā. Arī tur tieši tadā pašā novietojumā atrodas foajē telpas. Tikpat rūpīgi nospodrinātas parketa grīdas. Tikai sienu krāsojums te ir cits — gaišs sinepju krāsas tonis. Pēc citiem

metiem izgatavotas arī elektriskās apgaismošanas armatūras.

Te, tāpat kā apakšā, abās sānu foajē telpās gar vienu sienu sarindojušās sniegbaltas durvis. Atveram vienas no tām un nokļūstam balkonā. No šejienes labi pārskatāma visa skatītāju zāle, skatuves portāls.

Arhitektam Bogačenkam un māksliniekam Treilonam izdevies veiksmīgi saskaņot skatītāju zāles izrotājumus ar sienu krāsojumu. Gaišzilas krāsas dažādie toņi, zilgkauts un zelts — tas viss padara skatītāju zāli izskatā svinīgu un monumentalu. Krāsni ir griestu rotājumi.

Skatuvi no zāles atdala gaišzils plīša priekšskars ar zaigānu lāsmojumu. Ar tādu pašu plīšu pārklāta barjera, aiz kuras lejā novietojies orķestris.

Salīdzinot ar zāli, skatuves portāls izrotāts daudz bagātīgāk. Paša augšā virs portāla atrodas no ģipša veidots Latvijas PSR ģerbonis.

— Jā, gluži kā pasakā, — baidot nosaka Kārklīņš, kas ilgāku laiku kļusucēšot vērojis krāšņo ainavu mūsu acu priekšā.

Mūs apstāj Muzikalās komedijas aktieru pulciņš. Viņi tērpušies jaukos guculu kostīmos (šodien notiek «Trembitas» ģenerālmēģinājums). Uzziņājuši, ka manam pavadoņim nācies dziedāt pirms daudziem gadu šepat, vecajā ēkā, viņi sāk to sīki iztaujāt par pagājušajām dienām. Kāds no viņiem ievieclājas — kā te bijis agrāk aiz kulīšiem. Kur grimējās un ģērbās aktieri?

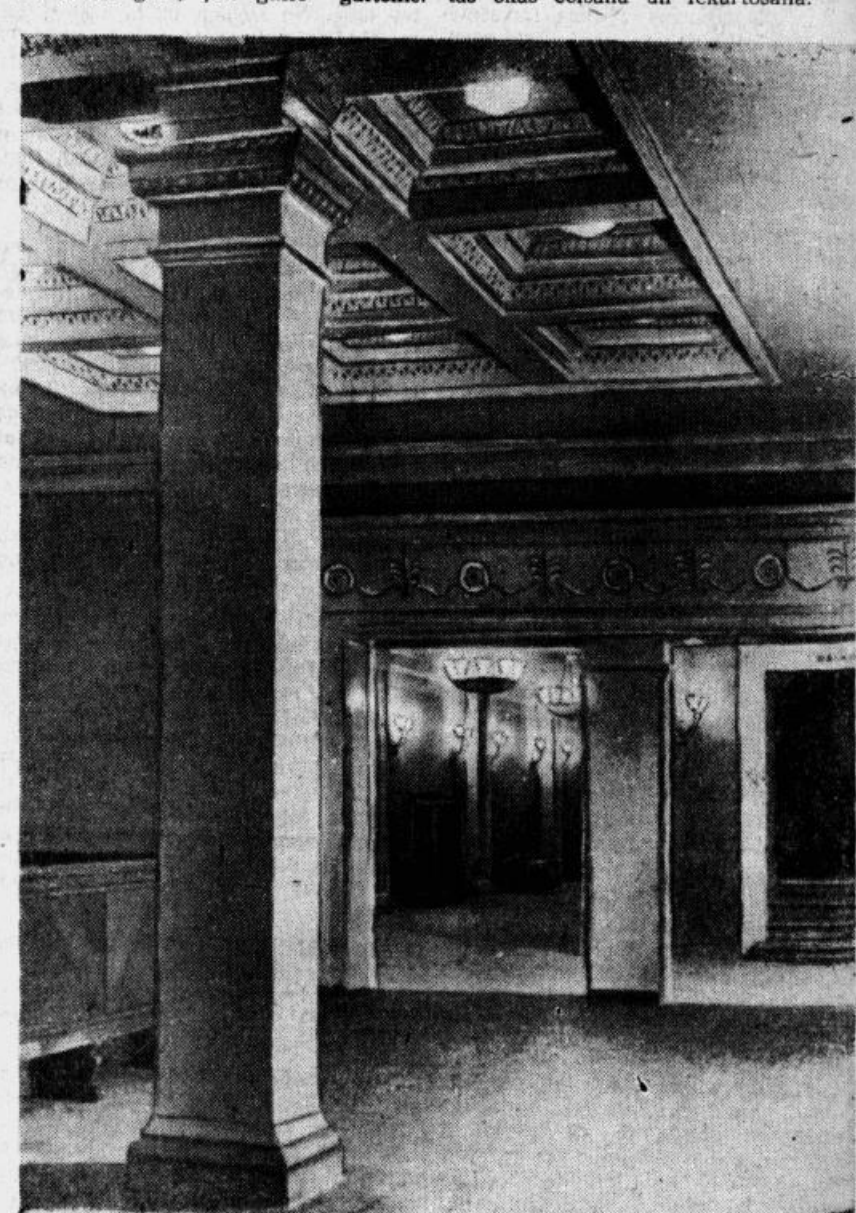
— Kulīšes, protams, bija arī toreiz, — stāsta Kārklīņš, — bet aiz kulīšiem atradās kailas sienas. Grimējāmies un ģērbāmies mēs pagrabā . . . Vienā istabā — visas sievietes, otrā — visi vīrieši . . .

Aktieri rausta plecus. Viņiem to grūti pat iedomāties.

— Ja jau runa ir par pagrabu, — piezīmē celtniecības priekšnieks Morozovs, — kas pirms brīža pievienojās mums, — tad jāsap, ka arī tagad tas tiek izmantots. Gribat paskatīties?

Un viņš ved mūs pagrabā. Tajā var nokļūt no sētas, pa durvīm blakus teātra galvenajai ieejai. Būtbū tā ir galvenā dienesta ieeja.

Dodamies lejā pa kāpnēm un nonākam nelielā vestiblā, kur teātra darbiniekiem ierīkota garderobe. Tālāk sākas garš, ļoti gaišs gaitenis.

Foajē telpas

J. Krievina uzp.

Hozē Diass — Spānijas strādnieku šķiras neaizmirstamais vadonis

ZANIS GRIVA

Pirms desmit gadiem, 1942. gada 20. martā, pēc ilgstošas slimības nomira Hozē Diass — Spānijas Komunistiskās partijas ģeneralsekretārs. Hozē Diass, kopā ar Doloresu Ibaruri (Pasionariju), vadīja Spānijas Komunistisko partiju un strādnieku šķiru visnozīmīgākajās dienās visā spāniešu tautas vēsturē — no astūriešu brīvības sacelšanās 1934. gada oktobra līdz pilsoņkara beigām 1939. gadā. Ar lielu cieņu un mīlestību viņa vārdu šodien piemin Astūrijas kalnračos, Barselonas un Madrides strādnieki, Gālijas zvejnieki, Valensijas dārzkopji, Andalūzijas zemnieki, drosmīgie partizāni Spānijas kalnu grēdās un visa progresīvā cilvēce.

Dzimis nabadzīgā strādnieku ģimenē, Hozē Diass no agras jaunības iepazīst ar pats uz saviem pleciem pārdzīvoto spāniešu strādnieku bāda postu un šausmas. Viņš strādā par maiznieku un jau astoņpadsmit gadu vecumā sāk piedalīties strādnieku kustībā. Viņš kļūst par vienu no Nacionālās darba konfederācijas Seviljas organizācijas vadītājiem. Šī anarhosindikalistiskā organizācija, tās cīņas veidi un mērķi viņu tomēr neapmierina. Viņš meklē ceļu uz komunistisko partiju un drīz vien jau tani strādā atbildīgu partijas organizatorisku darbu.

No 1927. līdz 1932. gadam Hozē Diass ir Spānijas Komunistiskās partijas Andalūzijas apgabala organizācijas sekretārs. Spāniešu tautas un Komunistiskās partijas cīņas vēsturē tie bija grūtību pilni gadi. Darbaizdevīgs smagā zēm Primo de Rivjeras diktatūras sloga. Komunistiskā partija, kas organizējās 1922. gadā, bija padzīta dzīlā pagrīdē un vēl nebija kļuvusi par tādu masu organizāciju, kas ievērojamā mērā spētu vadīt tautas revolucionāro cīņu. Vēl 1931. gadā, kad krita monarchija un Primo de Rivjeras diktatūra, Spānijas Komunistiskā partija skaitījās tikai ap 800 biedru. Partijas augšana un iespaidu masas traucēja Bulechos-Adames trockistiskā grupa, kas 1932. gadā Seviljas kongresā tika izdzīta no partijas rindām. Partijas vadošajos posteņos kongress virzīja Hozē Diasu un Doloresu Ibaruri. No šī brīža partija nodibināja ciešus sakarus ar spāniešu strādnieku šķiru, kļuva par vadošu spēku visas tautas cīņā pret reakciju.

Jau 1932. gadā par visu Pireneju pussalu vēlās vēl neredzēts streiku vilnis. Streikos piedalījās vairāk nekā 1 miljons strādnieku. Nākošajā gadā streiku kustība vēl pieauga. Cīemos zeminieki ar varu panēma milzīgu zemi un dibināja zemnieku un kalpu komitejas. Visu šo lielo tautas kustību vadīja Komunistiskā partija ar Hozē Diasu priekšgalā.

Lai apspēlētu tautas revolucionāro kustību, Spānijas reakcija, aržemju imperialistu atbalsta, sāka koncentrēt arī savus spēkus. No dažādām nacionālistiskām organizācijām nodibinājās fašistiskā apvienība SEDa. Šai organizācijai bija 200 miljoni pezetu liels kapitāls un viņai piederēja 70 avīzes un žurnāli. Kortesa vēlēšanās 1933. gadā tā izdevās iegūt uzvaru. Vairāki SEDa pārstāvji ieguva valdību. Spānija atkal sāka trakot reakcijā.

Kā atbilde reakcijai tani pašā laikā norisinājās notikumi, kuriem spāniešu tautas tālākajā cīņā par savu brīvību bija sevišķi liela nozīme — sākās Astūrijas proletariāta brūnā sacelšanās un ģenerālstreiki Madridē, Barselona, Valensijā un citās pilsētās. Hozē Diass, kā Spānijas Komunistiskās partijas ģeneralsekretārs, bija šīs cīņas iedvesmotājs un vadītājs.

Pret Astūrijas kalnračiem reakcionārā valdība sūtīja soda ekspedīciju, kas sastāvēja no marokaļiem un ārzemnieku leģiona salašņām. Astūrijas kalnrači cīnījās vairākas nedēļas, kamēr tos reakcionārās valdības karaspēks nosliecināja asinīs. Tādiem pašiem līdzekļiem valdība izrēķinājās arī ar Katalonijas autonomistiem un ģenerālstreika dalībniekiem. Visā zemē bija tautas asinīs. 30 tūkstoši astūriešu krita varona nāvē, 30 tūkstoši strādnieku ieslodzīja cietumos. Sākās periods, kas Spānijas revolucionāro cīņu vēsturē nosaukts par «melnā divgadi».

Latvijas Padomju komponistu savienībā

Operas jaunrades problēmām veltīta sēde pagājušo pirmdienā piedalījās arī viesi no Maskavas — Staļina premijas laureāts komponists Dmitrijs Kabalevskis un muzikas zinātnieks Aleksandrs Saverdjans. Abi ievērojamie speciālisti muzikālās dramaturģijas jautājumos sniedza latviešu padomju komponistiem daudz vērtīgu padomu un praktisku norādījumu operas jaunrades darbā. Izstīzāja libretu konspektus operām, ko iecerējuši komponisti Mārgers Zariņš, Adolfs Skulte un Nils Grinfelds.

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

Kinokomisijas sēdē nolasi ja un apsprieda G. Cīruļa un A. Imermaņa scenariju kinokomedijai «Ikdienas romantika», kurā notēlota Baltijas tirdzniecības flotes jūrnieku dzīve. Referents M. Zuntners uzsvera, ka filma par šādu temu uzņemta PSRS Kinematografijas ministrijas plānos un tās radīšana jāveic Rīgas kinostudijai. Abi autori jau izveidojuši virkni interesantu, īsti filmisku epizodu, lezīmējuši dažus tēlus. Tomēr pagaidām vēl nepietiekami skaidri izvirzītas filmas galvenās problēmas.

M. Saināja atzīmēja, ka scenarijā šķartās problēmas — par padomju jūrnieku ikdienas darba skaistumu un modrību — vajag padziļināt. Daudz spilgtāk jāraksturo kuģu socialistiskās sacensības tema, kas iesāta, bet palikusi nenobeigta.

J. Vanags uzsvera, ka scenarijam trūkst skaidra sižeta. Viņš deva daudzus vērtīgus ierosinājumus, kā strādāt pie tā izveidošanas, panākot vajadzīgo notikumu un personāžu attiecību kāpinājumu.

I. Plotnieks konstatēja, ka scenarijā asāk jāizvērs cīņa pret kapitalistiskās iekārtas paliekām cilvēka

apziņā. Kinokomedijā nepieciešamāzi dziesmas, jo tām filmā liela nozīme.

Debatēs vēl piedalījās A. Vilks un A. Stemps.

Rezumējot pārrunas, Fr. Rokpelnis norādīja, ka autoriem, turpinot darbu pie scenarija, jākonkrēlīz galvenā ideja, to rūpīgi pārdomājot, jāizveido atbilstošs sižets, galvenie tēli, jāatmet liekās un nevajadzīgās epizodes.

Scenarija autori, ņemot vērā dzirdētos aizrādījumus un ierosinājumus, darbu turpinās.

LATVIEŠU UN KRIEVU KULTURAS SAKARI

Prof. M. SAC-ANINS

Nobeigums

Profesors R. Pelše savā grāmatā izsaka pārmetumus F. Rokpelnim, kas ir scenarija autors filmai par Jāni Raini, ka viņa darbā esot šāds trūkums: «Aspazijas tēla mākslota sašaurināšana un pazemināšana» (374. lpp.). Te manuprāt, dzīves un mākslas patiesība tomēr ir scenarija autora pusē. Starp citu, filmu «Rainis» prof. R. Pelše cildinot raksturo šādiem vārdiem: «Revolucionārās romantikas aparāts, labs un interesants, pamācošs darbs...» (374. lpp.), uzskatīdams revolucionāro romantiku par progresīvu parādību. Turpretim kādā citā vietā, runājot par padomju arhitektūras attīstību un par tās ietekmi uz latviešu arhitektūru, autors apgalvo, ka padomju arhitektūrā «atmesta revolucionārā romantika un simbolisms» (368. lpp.), acīm redzot šajā gadījumā uzskatīdams revolucionāro romantiku par reakcionāru parādību.

Ilgajos gadsimtos, ko latviešu tauta aizvadīja bez savas valstiskas organizācijas, tās dzīvē ārkārtīgi liela apvienotāja un saliedētāja loma bijusi tautas dziesmām un muzikai. Autors dibināti norāda uz tautas koru un dziesmu svētku svarīgo nozīmi Latvijas kultūras dzīvē un uz radniecīgajām saistēm, kas vieno latviešu un slāvu, it īpaši ukraiņu tautas muziku. Tāpēc zināmā mērā nesaprašanu rada autors apgalvojums, ka «... mūsu tautas muzikā... arī krievu tautas muzika nav pilnīgi sveša» (229. lpp.).

Skiet, muzikas zinātnieki vēl nav noskaidrojuši konkrētās radnieciskās lezīmes abu tautu muzikālajā jaunradē: to melodiku, ritmiku, harmoniju, tonalitātē u. c.

Par krievu zinātnes ietekmi uz latviešu zinātnieku darbību profesora Pelšes grāmatā atrodam atsevišķus fragmentārus datus, kas nav sistemātiski un vispārīnāti. Autors vērsas pret buržuāziskā nacionālistiskajiem izkropojumiem un sagrozījumiem latviešu kultūras vēsturē. Tomēr ne jau visur šajā cīņā viņš ir vienlīdz konsekvents. Nodalā par tēlotāju mākslu viņš sekmīgi atsedz buržuāziskā nacionālistiskā teoretiku idealistisko un eklektisko raksturu. Viņš parāda, kā, izpildot reakcionāro valdītāju sociālo pasūtījumu, tie radīja «teorijas» par latviešu šķietami ledzimto individualismu, kas it kā izpaudoties arī viņu tēlotāja mākslā. Tikpat noteikti autors vērsas pret «teoriju» par to, ka latviešu un krievu tēlotāji mākslā esot pilnīgi pretēji pamatprincipi.

Pamatoti uzsverot profesora J. Endzelīna nopelnus latviešu valodniecībā, prof. R. Pelše nemaz neņem vērā «... maldīgu uzskatu viņa un it sevišķi viņa sekotāju nostājā», kurus kritizēja Latvijas K(b)P CK sekretārs A. Pelše savā referātā 1952. gada 19. februārī apvienotajā zinātniskajā konferencē par valodniecības jautājumiem. Savas grāmatas 153. lappusē prof. R. Pelše nāk klajā ar paziņojumu: «Tē nav vērts runāt par latviešu buržuāziskajiem vēsturniekiem, ... par mākslas zinātniekiem, ... par literatūrzinātniekiem un kritiķiem...» Taču īstenībā ir nepieciešams vispusīgi atmaskot šo vīru viltojumus, lai noslaucītu šķēršļus no ceļa patiesi zinātniskiem pētījumiem par latviešu un krievu tautas savstarpējiem kulturalajiem sakariem. Bet tas jau ir viešs no galvenajiem mērķiem, ko bija sev spraudis autors.

IV

Profesora R. Pelšes darbs būtībā aptver latviešu un krievu tautas kultūras sakarus, sākot ar visnenākajiem laikiem un beidzot ar mūsu dienām. Tāpēc, dabiski, varēja gaidīt, ka materiāli grāmatā būtu sagrupēti saskaņā

ar marksistiski-ļeņinskās historiografijas principiem pēc galvenajiem laikmētiem, atbilstoši sabiedrisko formāciju maiņai, ņemot vērā latviešu tautas vēsturiskās attīstības savdabību. Autors acīm redzot arī pats vadījies no šāda uzskata. Savu atkāpšanos no šā vēsturiskā «principiālo divisionis» (dalīšanas principa) viņš motivē tā: «Autors nevarēja ievērot stingri vēsturisku vienas iedalījumu, lai nezustu pārskats par atsevišķām kultūras nozarēm...» (10. lpp. Pasvītrotjams mans. M. S.-A.). Vai šī motivācija ir pārliecināša? Pati grāmatas kompozīcija atspēko to.

No grāmatas piecām nodaļām vienīgi ceturtā veltīta atsevišķai kultūras nozarei — tēlotāji mākslā. Par tēlotājus runā astoņās dažādās grāmatas apakšnodalās, par literatūru — piecās, par tēlotāju mākslu — četrās, par muziku — divās. Tādējādi autors īstenībā nav sadalījis materiālus pa atsevišķām kultūras nozarēm. Viņam faktiski nākas runāt un viņš runā par tām grāmatas dažādās iedaļās sakarā ar dzīves pamatstrukturā tajā vai citā sabiedriskā formācijā. Mākslas galvenie veidi šā vārda profesionālā nozīmē, kā to saka pats autors, radušies tikai kapitalisma laikmetā.

Divas nodaļas: pirmā — «Latvieši un vācieši» un piektā — «Padomju laikmeti» būtībā izveidotas, sniedzot apskatu par atsevišķām sabiedriskām formācijām — par feodālisma laikmetu un sociālisma laikmetu. Otrā un trešā nodaļa veltītas latviešu un krievu savstarpējam attiecībām kopš seniem laikiem.

Prof. R. Pelšes darbs neapšaubāmi būtu daudz ieguvīis, tā pamattezes būtu daudz vīlengabalnākas un pārliecināšākas, ja tas būtu izveidots, liekot pamatā periodizāciju pēc galvenajām sabiedriskajām formācijām. Pat tie dati, kurus autors minējis dažādās savas grāmatas iedaļās, būtu varējuši nodert par pamatu darba pirmajai — ievādnodaļai par latviešu un krievu savstarpējam attiecībām kopš visnenākajiem laikiem līdz feodālismam.

Sajā nodaļā lasītājs uzzinātu par latviešu un krievu daudzus gadsimtus ilgaļiem, stabilajiem sakariem politiskajā un kultūras dzīvē. Šai nodaļai tāpat vajadzētu dot priekšstatu par krievu labvēlīgo ietekmi uz latviešu cilšu saliedēšanu, konsolidēšanu vienā tautībā un uz pirmo valstiskas organizācijas elementu rašanos vēl pirms vācu krustnešu iebrukuma Latvijā. Tas viss lezīmētu galveno perspektīvu pareizai izpratnei par kultūras sakaru visu tālāko attīstību starp latviešiem un krieviem, kā arī par to kopīgo aizstāvēšanu pret zobenbrāļiem.

Darba idejiski politiskās mērķtiecības vadlīnija tāpat prasa, lai par lezijas punktiem tajā būtu nevis latviešu un vācu, bet gan latviešu un krievu attiecības kopš sirmās senatnes. Līdz ar to būtu iespējams veiksmīgāk ietekot latviešu un krievu kultūras sakaru seetibā un kontinuitatē līdz pat mūsu dienām.

Ievērojot sabiedrisko formāciju maiņas seetību, atsevišķu nodaļu grāmatā būtu vajadzējis veltīt kapitalisma laikmetam. Šīs nodaļas sāku būtu vajadzētu parādīt, ka Latvijas, šīs tēreiz tīri agrarās zemes, iekļaušana Krievijas sastāvā prātrināja tās kapitalistisko attīstību un ātri pārvērtā to par zemi ar augsti attīstītu industriju.

«Tas prof. R. Pelšes grāmatā vāji pasvītrots, nav pietiekami dziļi parādīts», — pareizi teikts laikrakstā «Cīņa» (1951. gada 5. jūlijs). Taču vieniet uz šā pamata bija iespējama latviešu tautas straujā attīstība un pār-

vērsšanās par nāciju. Uz šā paša pamata attīstījās latviešu un krievu tautas veiksmīgā ekonomiskā sadarbība un kulturālā sadraudzība deviņpadsmitajā un divdesmitajā gadsimtā.

Cik lietderīgi būtu bijis iedalīt darbu pēc galvenajām sabiedriskajām formācijām, teicami liecina grāmatas piektā nodaļa. Autors tajā konsekventāk atsedzis visu latviešu kultūras nozaru (atskaitot zinātņi) kopējo uzplaukumu, kopējo pacēlumu nesaraucamā sakarībā ar vareno kultūras kāpinājumu, kādu piedzīvojušas visas padomju tautas ar krievu tautu priekšgalā padomju varas laikā. Šī nodaļa parāda, ka vislabākā grāmatas kompozīcija ir tāda, kur pamatsadalijs nodaļās pēc vēsturiskajiem laikmeitiem plānvēlīgi saskatāpots ar šo nodaļu tālāku iedalīšanu pa atsevišķām kultūras nozarēm.

Darba struktūra ietekmējusi arī izklāstījuma formu. Redakcijas ievadā norādīts, ka «pēc savas uzbūves šī grāmata ir atsevišķu apcerējumu virkne» (4. lpp.). Ar to apstākli, ka darbam trūcis vienota plāna un saskanīgas, harmoniskas kompozīcijas, izskaidrojams, ka izklāstījums, izstīzājums nav pietiekami sistemātisks un koncentrēts. Diezgan biežā novirzīšanās no attiecīgās iedaļas pamattemata, piespiestie atkārtojumi, atsaukšanās uz iepriekšminēto, kā arī uz vēlāk norādīto padara izklāstījumu nepietiekami koncentrētu, vietumis pat izplūdušu.

Prof. R. Pelše modina, rosina zinātnisko domu un izvirza vairākas būtiski svarīgas problēmas visās latviešu kultūras jomās. Zinātniskās pētniecības darba pašrēzējais stāvoklis šajā laukā nav devis autoram iespēju visas šīs problēmas atrisināt. Un tas jau arī vienam zinātniekam nav pa spēkam. Taču grāmatā norāda kā galveno virzienu, tā arī metodi šo problēmu pareizai atrisināšanai.

Profesora R. Pelšes darbam ir liela izglītojošā nozīme. Tas iepazīstina lasītājus ar ļoti daudzām faktiem, ko gadu desmitiem ilgi noklusēja vai sagrozīja latviešu tautas vēstures buržuāziskie viltoņi. Tajā lezīmēta veselīga programma tālākiem pētījumiem par latviešu un krievu kultūras sakariem, kā arī dots nopietns stimuls strādāt šajā virzienā. Jācer, ka mūsu zinātnieku kolektīvi un vispirms jau mūsu vēsturnieki, archeologi, etnografi, valodnieki, literatūras zinātnieki un mākslas zinātnieki ar panākumiem plānvēlīgi un sistemātiski veiks šo lielo un atbildīgo darbu.

Kā tas redzams no autora priekšvārda, grāmatu viņš uzrakstījis pirms J. V. Staļina darba «Marksisms un valodniecības jautājumi» publicēšanas. Tāpēc, izstrādājot, risinot tālāk šo problēmu, radoši jāpielieto J. V. Staļina darba pamattezes.

Visai ievērojama ir arī profesora R. Pelšes grāmatas politiskā audzināošā nozīme. Tā palīdz sekmīgi pārvarēt nošķirtību starp latviešu un krievu tautu, ko sējuši buržuāziskie ideologi, tā nostiprina sadarbību un draudzību starp tām.

Mūsu dienās, kad pasaulē viena otrai pretim nostājusās divas nometnes, autors īsti laikā atgādā cilvēkam godīgam latvietim Hitlera Himlera plānu par latviešu tautas pilnīgu fizisku iznīcināšanu, plānu, kuru realizējot, negēlīgo melno bruņinieku vēl negēlīgākie pēcteči kāskrustnieki gribēja vainagot baronu gadsimtiem ilgušo nelērobozoto kundzību. Uz šā fona jo spožāk lezīmējas latviešu un krievu sadarbības rezultātā visās ekonomiskās un politiskās dzīves, kā arī kultūras nozarēs gūtā lielle panākumi un grandiozās perspektīvas, kuras latviešu kulturāli pāvērsu stāļinskā padomju tautu draudzība un cīņa par mieru visā pasaulē.

LIELO KOMUNU PIEMINOT

Mākslas chronika

DZIESMU KONKURSS

LPSR Valsts konservatorijas studentu zinātniskā biedrība bija noorganizējusi studentu skandarbīgu konkursu par tēmu «Komjaunatne cīņā par mieru un komunismu», veidoti LĻKJS IX kongresam. Komisija, kurā ietilpa konservatorijas pedagogi un studenti sabiedrisko organizāciju pārstāvji, par labākajām atzina kompozīcijās fakultātes studenta J. Šķipsnas kora dziesmu «Mīlam mēs jaunības» un orķestra nodaļas studentes A. Reinholdes solo dziesmu «Komjauniešiem». Ievēribu izpelnījās arī kordirģentu nodaļas studenta D. Zaķa «Poema par komjauniešu Zogu» solistam, korim un orķestrim. Lielais darbs jaunajam autoram ļoti iecerēts, bet, kā to norādīja žūrijas komisija, tam vēl nepieciešami daži labojumi.

Sakarā ar VLKJS XI plenuma lēmumu par pionieru darba uzlabošanu, studentu zinātniskā biedrība bija sarīkojusi arī bērnu dziesmu konkursu. Konkursa piedalījās visu fakultāšu studenti. Pirmās trīs premijas ieguva klavieru nodaļas students J. Lipšans un topošie komponisti E. Goldšteins un J. Kaljaks.

ROSINI DARBIEM VELITTS KONCERTS

Atzīmējot italiešu komponista Džozakino Rosini 160. dzimšanas dienu, Latvijas PSR Valsts filharmonija bija sarīkojusi viņa darbiem veltītu simfonisko koncertu. Rosini operu uvertīras republikas Nopelniem bagātā mākslas darbinieka L. Vignera vadībā spēlēja Radiokomitejas simfoniskais orķestris. «Sevijas bārdzīpa» arījas un duets dziedāja V. Davidone, A. Vanags, M. Fišers un A. Lēpe.

LEŅINGRADAS ESTRĀDES MAKSĻINIEKI RIGĀ

Pēc koncertiem Igaunijā, Lietuvā un mūsu republikas periferijā Rīgā bija ieradusies Z. Kaveckas vadītā Leņingradas estrādes mākslinieku brigade, kurā darbojas daudzinātie N. Nikitina, akrobāti V. Toporkova un A. Volnovs, konferansē N. Aleksandrovičs un G. Polikarpovs, pianists S. Sneiders. Savu teicamo meistarību estrādes žanrā viesi demonstrēja VEF klubā, F. Dzeržinska vārdā nosauktajā klubā. Mākslas darbinieku namā, Zinātnes un tehnikas namā.

Lielus panākumus guva arī Leņingradas jaunatnes deju ansambļa koncerti.

STUDENTU SIMFONISKA ORĶESTRA KONCERTS

Sinīs dienās, kad Bethovena 125. nāves gadu atzīmē visa progresīvā pasaule, mūsu lielajā Dzintarē notiek neskaitāmi Bethovena jaunradei veltīti koncerti. Arī Rīgas mākslinieki atzīmē levdarbojamo gadadienu. Bethovena darbiem veltītu koncertu jau sarīkojuši Konservatorijas studenti.

Klausoties šinī koncertā atskanoto Bethovena II simfoniju, Leonoras uvertīru Nr. 2 un III klavierkoncertu, iepazīties ar studentu simfonisko orķestri. Skaitliski ne sevišķi lielais orķestris dirigenta LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka docenta L. Vignera vadībā pēdējos gados izaudzis par krietnu ansambli. Sevišķi iepriecina stīgu grupas spēle.

Docenta A. Zilinska klavieru klases IV kursa students Daiāis Zariņš Bethovena sarežģītās III klavieru koncerta solo partijas atklāsmē parādīja teicamu pianistisko talantu. Atzīnību pelnījis viņa spēles dzidrā tehnika, drošais priekšnesums.

N. Dauge. Programā Bethovena darbi. Sākums plkst. 20.

19. martā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā tulkotāju sekcijas sanāksme. R. Grabja referāts «Latviešu terminoloģijas attīstība». Sākums plkst. 19.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā krievu tulkotāju sekcijas sanāksme. Apspriedīs Ed. Veidenbauma dzeju tulkojumus. Tulkotājs S. Gorķis. Referenti J. Vanags un V. Nevskis. Sākums plkst. 19.

21. martā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

Mākslas darbinieku namā mutiskais žurnāls «Gribu visu zināt». Sākums plkst. 20.

PRZEVAJSKIS — DZĪAIS KRIEVU ZINĀTNIEKS UN PATRIOTS

Kadrs no kinofilmas «Przevalskis»

Lielu popularitāti padomju tautā ieguvušas mākslas filmas par lielajiem progresīvajiem pagātnes kultūras darbiniekiem — Puškinu, Gorkiju, Raini, Sevcenko, par Glinku, Musorgski, par Pavlovu, Mičurinu, Zukovski, Popovu un vēl citas. Tagad tām pievienojies jauns padomju kinematogrāfijas izcilis darbs — krāsainā mākslas filma par lielo krievu zinātnieku — ģeografu, dabas pētnieku un ceļotāju Nikolaju Michailoviču Przevalski, kuru laidusi klajā «Mosfilm» kinostudija. Šī filma spilgti raksturo padomju kino mākslas augsto idejisko un tehnisko līmeni, padomju kino scenaristu, režisoru, aktieru un operatoru izcilo meistarību.

Par to liecina jau filmas scenaristu A. Spešņeva un V. Svelcera un režisoru S. Reitmana un J. Zilberšteina izveidotais filmas īpatnējais sižeta risinājums. Tas mērķtiecīgi atklāj atbildīgas, savā ziņā pirmreizīgas tēmas dziļo saturu, dod tam spēcīgu skanējumu mūsdienu skatītājos, kas bez šaubām izraisīs tādas pašas atbalsis arī skatītājos Ķīnas Tautas Republikā un Korejas Tautas Demokrātijā. Seņjenes jauz satikšanās un tuva draudzība ar P. Przevalski ir viens no svarīgākajiem filmas motīviem. Līdz ar to filma parāda Przevalski ne vien kā drosmīgu ģeografu — pētnieku, kas valrāk nekā 11 gadus pavadījis tālos un grūtos ceļojumos pa Usurijas apgabalu līdz pat Klusā okeana krastiem, pa Centralās Azijas tukšniešiem un kalnāju grēdām, pa Ķīnu un Tibetu, bet arī kā cilvēku, krievu tautas pārstāvi, kura darbā izteicās krievu kultūras progresīvā loma Azijā. Tādēļ, lai arī filmas risinājumā plašu un svarīgu vietu ieņem kadri, kas parāda trīs galvenos Przevalska ekspedīciju maršrūtus, notēlo to atšķirību, pārvaramās grūtības, ko nosaka klimatiskie apstākļi un dabas šķēršļi, filmas pamata ideju tomēr viscauri raksturo sabiedriski politiskās dzīves sarežģījumi un pretrunas, kas daudz valrāk ar smagāk nekā taigas biezokni, tukšniešu svelme un smilšu viesuļi, ledū un sniegos iekaltās kalnes augstienes aizkavē un traucē Przevalska zinātniskos nodomus. Te filmas scenarija radītājiem un inscenētājiem patiesīgi un pārliecinoši izdevies parādīt Krievijas patvaldnieciskās iekārtas ierēdņu un cara salto vienaldzību par ģeogrāfiskajiem pētījumiem, viņu aklā un mulķīgo klanšanās visa ar zemnieciskā priekšā, tāpat Anglijas valdošo aprindu intrigas un noziedzīgos plānus pret Przevalski.

Angļu kolonizatoru Istos nodomus redz un saprot vienīgi pats Przevalskis. Viņa atzinums: «Mums Tibeta — darbs zinātnes labā, viņiem — jauna Indija!», — liecina, ka krievu ceļotājam un dabas pētniekam viņa zinātniskā lauka objekti nav tikai ģeogrāfiski jēdzieni, bet cieši saistīti ar attiecīgo teritoriju tautas dzīvi un tās likteņiem. Tikai tādu domu vadīts, Przevalskis ar ķīniešiem, mongoļiem un korejiešiem satiekoties runā kā draugs ar draugiem, bet saviem ceļa biedriem izsaka pravietisko patiesību: «Nākotne savīs mūsu tēvzemes likteni ar ķīniešu tautu, šajā apstākļī mums jāredz mūsu darba jēga.»

So vārdu tālredzību vislabāk apliecina šodien, kad, padomju tautu vecākās māsas — krievu tautas — apvienotas, brālīgās padomju republikas

nodibinājušas ciešas un nesaraujamas saites ar Ķīnas, Korejas un Mongolijas tautām.

Przevalska kā zinātnieka un krievu tautas patriota tēla atveidošanā filmā daudz devis aktieris S. Popovs. Gan attieksmēs pret cara ierēdņiem, aizstāvot savus zinātniskos uzskatus, gan attieksmēs pret saviem ceļojumu līdzgaitniekiem — Roborovski (aktieris V. Lariņovs), Jegorovu (aktieris B. Teņins), Irinčinovu (aktieris C. Sagžins), Teļešovu (aktieris G. Slabinjaks), — iepazīstot viņus kā cilvēkus ar individuālu rakstura iezīmēm, aktieris Popovs viscaur atradis Przevalska tēlam vajadzīgās krāsas, atbilstošo psiholoģiskās rīcības motivāciju. Ekspedīciju sarežģītājos gaitās un satiekoties ar citu tautu pārstāvjiem, īpaši iezīmējās viņa pašapziņa, vienkāršība un sirsnīgums.

Par cik filmas «Przevalskis» saturs atklāšanā liela loma ir ainavām, kuras filmētas Maskavā, Leņingradā, Piejūras apgabalā, Tālajos Austrumos, Karakuma tukšnieš, Tjanšana un Pamīra kalnu grēdās, Mongolijā un Ķīnā, par apbrīnojamu jāuzskata filmas operatoru (J. Andrikanis un F. Firsovs) radošais darbs. Skatītājus valdzināt valdzina ceļojumu, zvēru un putnu mēdību, ģeogrāfisko un ģeoloģisko pētījumu ainavas, savvaļas dzīvnieku gūstīšanas skati, varenu ūdens kritumu, sniega lavīnu, smilšu viesuļa, tāpat daudzu citu retu skatu un ainu filmējumi. To skatu uzņemšanā, kas risinās Ķīnā, piedalījās arī Ķīnas Tautas Republikas kino organizācijas. Blakus padomju aktieriem filmā līdzdarbojās arī ķīniešu teatru mākslinieki, tā, piemēram, ķīniešu kareivī, ekspedīcijas pavadoni Hu-Sinu tēlo Pekinas jaunatnes teātra aktieris Tjen Luns, bet masu skatos redzami ķīniešu zemnieki.

Neskatoties uz milzīgi plašo filmas saturu, scenisko un dabas ainavu materiālu, tas apvienots mākslinieciski un idejiski saliedētā vēstījumā, kas sniedz iespaidīgu laikmeta raksturojumu, parāda skatītājiem dziļā krievu zinātnieka un patriota Przevalska dzīves un darbības svarīgākos posmus, atklāj viņa personības pievilcību. Nē tik pilnīgi un skaidri filmā iezīmēti citi pozitīvie personāži, kuri palikuši tikai skicējuma. Ipaši tas attiecināms uz Semjonovu-Tjanšanski (tēlo aktieris N. Komisarovs), izcilāko krievu zinātnieku-ģeografu.

Filmas «Przevalskis» notikumus, tās varoņu pārdzīvojumus, vispārējo patriotisko noskaņu iedrošīgi un krāsaini papildina komponista I. Svirinova mūzika.

So skaisto un vērtīgo padomju kinematogrāfijas darbu ar interesi skata ikviens padomju cilvēks, īpaši padomju jaunatne, kuru saista ceļošanas un ģeogrāfisko pētījumu vienreizējais svaigums, šo uzdevumu veicēju drosmē, izturībā un pašizlīdzība visdažādāko šķēršļu pārvarēšanā.

— Mēs sākam lielu darbu... Neželosim ne spēkus, ne veselību, ne pašu dzīvību, ja to prasīs, lai izpildītu savu uzdevumu un ar savu dievestu kalpotu tiklab zinātnē, kā mīļotās tēvzemes slavu! — teica Przevalskis, sākot ekspedīcijas gaitas Centralās Azijas kalnājos.

Šie viņa dēdzīte, dziļi patriotiskie vārdi kvēlī sasauca ar padomju cilvēku domām un jūtām.

Melnhards Rudzītis

1871. gada 21. martā cariskās Krievijas vēstnieks Berlīnē Ubri ziņoja Gorčakovam: «Bismarks viņam (Ubri) paziņojis lielu noslēpumu, ka viņš esot piedāvājis Tjeram savu palīdzību krīzes pārvarēšanai.»

Tas bija laikā, kad oficiāli starp Franciju un Vāciju liesmoja karš. «Krīze», par kuru runā Bismarks, ir — Parīzes proletariāta sacelšanās 1871. gada 18. martā. Bet Bismarka piedāvājums — starptautiskās reakcijas pirmā savvēstība pret pasaulē pirmo proletarisko valsts varas orgānu — Parīzes Komunu. Komunas sarkanais karogs, kas 18. martā uzviļās virs Parīzes merijas vienā momentā bija pārvērtis «Francijas nacionālās aizstāvēšanas valdību» par Francijas nacionālās nodevības valdību. Brīdī, kad bija apdraudētas ekspluatatoru šķiras privilēģijas un kapitāli, Tjers un Bismarks aizmirsa Elzasu un Lotaringiju: Sumana priekšteči atrada kopīgu valodu ar Adenauera senčiem. Pret Komunu nostājās apvienotie reakcijas spēki, sākot ar Jakobiniešiem — 1793. gada titanu nožēlojamajiem epigoniem — un beidzot ar Eiropas monarchiem, kuri apzinājās, ka pastāvošajai sociālajai politiskajai iekārtai draud nāves briesmas. Komunas pasludinātais lozungs «Mieru — tautām! Karu — tirānīem!» — dziļi satrauca visas Eiropas valdības. I Internacionāles sekciju orgāns Parīzē 1871. gada aprīlī sākumā atzīmēja, ka visas Eiropas valdības sper soļus, lai neļautu revolūcijai pārsivesties uz citām zemēm. — Starptautiskā diplomātija, — atzīmēja laikraksts, — visas cerības liek uz Vācijas Imperiju, kural jāuzstājas kā «kārtības» sargam visā pasaulē. Eiropas valdnieki jau paziņojuši, ka vācu intervenciju pret Parīzi apsveiks visas lielvalstis. 1871. gada 9. maijā Bismarks nodeva Tjera rīcībā ap 100 000 franču karagūstekņu un deva slepenu pavēli vācu armijai bloķēt revolucionāro Parīzi, izlaižot cauri tikai versailēšu karaspēku.

Šie fakti rāda, kādos neapraktāmi grūtos apstākļos dzima un darbojās pirmais vēsturē proletariskās valsts varas orgāns, rāda, kāds revolucionārs entuziasms un leģendāra varonība bija vajadzīga Parīzes zibīznīekiem, lai, nogriežtiem no visas pasaules, valrāk nekā 2 mēnešus pretotos reakcijas spēkiem.

71 dienu pastāvēja Parīzes Komuna. Nepārtraukti cīnīdamās pret ārējiem un iekšējiem ienaidniekiem, Komuna šai īsajā laikā realizēja jo daudzus politiskus pasākumus ar vēsturisku nozīmi. Parīzes Komuna sagrāva veco buržuazisko policejiski birokrātisko valsts aparātu un stāfās pie jauna tipa demokrātiskās darbajauz valsts veidošanas. Tas bija pirmais mēģinājums nodibināt proletariāta diktatūru, bet tās radītais valsts aparats pamatojās nevis uz stingras programmas, bet, runājot V. I. Leņina vārdiem, uz pamodušos masu ģenialā instinkta.

Komunas vājumus un krišana izskaidrojami ar daudziem apstākļiem. To vidū sevišķi jāuzsver vienotas revolucionāras proletariskās partijas trūkums. Sīkburžuazisko elementu svārstīgums, mikstāulība, lētticība buržuazijas «godam» — paātrināja Komunas krixi, jo deva iespēju kontrerevolūcijai sakopot savus spēkus. Neprudonisti, kas cīnījās par individuālas sīksaimniecības valsti, ne blankisti, kuriem trūka revolucionāras teorijas, un nepavisam jau sīkburžuaziskie Jakobinieši nespēja realizēt tos sarežģītus uzdevumus, kādi bija spraukti Komunai. Tomēr jāatzīmē, ka divos pastāvēšanas mēnešos Komuna izgāja

pārsteidzošu attīstības ceļu, atbrīvojās no neskaitāmajām utopiskām ilūzijām. Tiesa, tad jau bija par vēlu, bet Komunas bagāto pieredzi pārņēma tās sekotāju leģioni. Zīmīgi, piemēram, ka Komunas mākslinieku federācijas marā uzstājās ar tīri prudonistisku prasību, lai valsts neļaujas mākslas lietās, bet maija sākumā jau prasīja no saviem biedriem visus to spēkus «pakļaut un atdot Komunai». Līdzīgu uzskatu attīstību pārdzīvoja arī citi Komunas politiskie un kultūras institūti. Komunāru konsekvētākās daļas pilnīgo atteikšanos no kādreizējām ilūzijām pauz Potjē Internacionāles apģerotie vārdi: «Ne cars, ne varonī, ne dievi mums jaunus laikus nenesīs». Šie vārdi vēsta, ka proletariēši turpmāk valrs necerēs uz «taisnīgo dievu» (kā to lēlēja Sen-Simons un Furjē), ne uz «lāpsirdīgo Imperatoru» (līdzīgu demagogam Napoleonam III), ne uz kādu daļrunīgu tribunū kā Lui Blanu un Prudonu.

Tiesī sakāves rūgtums, ilūziju nosīcināšana, drausmīgās Maija nedēļas asins pirti jāva Zanam Batistam Klemanam mest seļā izaičinājumu buržuaziskajiem bendēm. Savā dziesmā «Komunada» viņš teica:

Lai arī pāles mēneši,
Klāt tomēr diena tiks,
Kad vēsture jums rēķins
par visu maksāt liks.

Tuvāk un tuvāk nāk šī diena. Lai Tjera pēcteči drudžaini meklē jaunus glābējus Bonnā, lai viņi deklarē, ka gatavi upurēt Francijas brīvību, neatkarību, kultūru jebkuram jaunam Bismarkam vai Hitleram, — tas, ko bija viegli izdarīt Tjeram un Favram, ir grūti izdarāms Foram un Pinejam. 1871. gadu no 1952. gada atdala vesels laikmets franču tautas dzīvē, cilvēces vēsturē.

Komunāru pēcteči ir kļuvuši par Francijas pirmo partiju, viņi — Francijas lielās pagātnes tradīciju turpinātāji — ir šodien Francijas brīvības un nākotnes drošākie sargi, ar viņiem ir visa Francijas darba tauta...

Kad no Parīzes pienāca ziņa par Parīzes Komunas krišanu, Eiropas «svētā savienība» atviegloti uzelpoja. Viņai likās, ka vēstures rats apturēts savā nepelēdjamajā gaitā. Francijas vēstnieks Pēterburgā Gabriāks tais dienās ziņoja Tjera valdībai: «Man nav speciāli jāsaka jums, ar kādu atvieglojumu sabiedriskā doma šeit uzņēma ziņu par mūsu karaspēka iesološanu Parīzē. Sabiedrība jūtas atbrīvota no drausmīgā lietuvēna, kas nospieda to veselus divus mēnešus.» Jā, cara valdība toreiz atviegloti uzelpoja. Tā nezināja, ka pašā Krievijā tais dienās jau bija dzimis cilvēks, kas augstu pacēla komunāru karogu un noveda viņu cīņā līdz pasaulvēsturiskai uzvarai...

Ir dziļa, skaista jēga apstākļī, ka līdz Oktobra revolūcijai Parīzes Komunas dienu starptautiskais proletariāts atzīmēja maijā — asipalīnās nedēļas atcerē, bet pēc «Auroras» salvēm progresīvā cilvēce svin 18. martu — Komunas dzimšanu un uzvaru. Lielais Oktobris apliecinājis visai pasaulei, ka nav bijušas veltas komunāru izlietas asinis, ka komunāriem radušies neuzvarami un drosmīgi pēcteči.

Ir dziļa un skaista jēga tam, ka komunāru sarkanais karogs, kas pirms 81 gada uzviļās virs Parīzes merijas — kā relikvija glābājās Maskavā — jaunās pasaules sirdī, tai zemē, kur pīlējūšies komunāru lielie ideāli.

M. Vilks

Š O N E D Ē Ļ

Sodien Konservatorijās zālē Bethovena nāves 125 gadu atcerē veltīts kamermuzikāls vakars. Bethovena klavierdarbus spēlēs Vilhelms Bērziņš. Sākums plkst. 20.

17. martā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā prozas sekcijas un kritikas komisijas kopēja sanāksme. Apspriedīs A. Upīša romanu «Plaisa mākopos». Referenti J. Niede, A. Grigulis un N. Zadornovs. Sākums plkst. 18.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

Muzikālās komedijas teātrī teatra jauno telpu atklāšana. J. Mijutina operetes «Trembita» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

Jaunatnes teātrī H. Fasta romāna «Brīvības ceļš» dramatizējuma pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

Akademiskajā drāmas teātrī LRAP Kultūras nama deju ansambļa (vadītāja Z. Sama) tautas deju vakars. Piedalās LRAP kultūras nama vīru kvartets (vadītājs V. Sams). Sākums plkst. 20.

18. martā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dzejas sekcijas sanāksme. Pārrunas par dziesmu tekstu un operas libretu radīšanas problemām. Sākums plkst. 18.

Filharmonijās zālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas orķestris. Dirigēnts LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureāts A. Jansons. Solists prof.